

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAOKA: OKENDO, 22 SAN SEBASTIAN - TEL. 419588 - PREZIOA: 10 PEZETA

JEAN HARITSCHELHAR MINTZO

Izan gaitezen denok bat biotzez

Baigorriko alkate, Bordeleko unibertsidadeko irakasle eta Baionako euskal museoko zuzendari eta Euskaltzaindiko lehendakari ordeko dugu Jean Haritschelhar.

Galdera eta jakinmin apalez hurbildu gatzazkio Haritschelhar jaunari. Nahita gainera. Ez diogu Unibertsidadeko ikasleei hitzegiteko eskatu, herri xeheari hitzegin diezaio-la baino. Eta herri xeheari mintzo zaio.

Alkate edo auzapez bat mintzo zaigu gaurkoan.

—Baigorriko alkate zaitugu: Ipar Euskal Herrian nola aukeratzeko dira alkateak edo auzapezak eta zenbat denborarako?

—Sei urteentzat dira hautatuak edo aukeratuak auzapezak. Herriko bozak direnean «lista» edo «multzo» batzu presentatzen dira bakotzak bere programa azaltzen duela. Irabaztunek (bi multzokoak izan daitezke) Herriko kontseilua egiten dute. Lehen aldikotz biltzen direnean hautatzen dute beren arteko bat auzapez izateko eta ere auzapez ordeak.

—Herriko etxeak zer eskubide ditu? Bai ahal du ezeren azkatasunik eta nortasunik ala muga eta lege estuen barruan mugitzen da. Herriaren zerbitzurako eta esanera diharduzue alkateak ala goragokoen zerbitzutuan?

—Asko eskubide badu herriko etxeak bainan lege estu batzuen barruan mugitzen da. Eta hoiak dira diruaren muga eta programazioaren muga.

Diruaren muga: asko lan egin dezake herriko etxeak hala nola, etxaldetarako bideak, argia, ura, ikastetxeak eta abar... Lan horiek programazio baten barruan sartzen dira. Hortakotz behar dira istudioak egin arkitekto batekin edo istudio-bulego batekin. Gero behar da ikusi nola bil daitekeen dirua lan horien bururatzeko, estaduaren edo kontseilu jeneralaren (departamenduko diputazioa) laguntza eskatuz. Argiarentzat estaduak edo gobernuak % 85 emaiten du; urarentzat % 50, bideentzat % 40 tik % 65 artio. Baina laguntza horien ardiesteko behar da programazio baten barruan sartu eta beraz aurretik behar dira apailatu lan horiek. Herriak bere diru parteia eman behar du eta hortakotz goititu bere herriko zergak.

Beren eginbidetan herriaren zerbitzurako dira alkateak herriaren etorkizuna begiratzuz, ikusiz zoin diren herriaren egiazko beharrak. Hortan datza problema osoa, hortan ere zinezko politika, ez daitezen bizi Euskaldunak hogoigarren mendean beti atzetik, hemeretzigarren mendean bizi balira bezala.

—Frantziako erresumaren barruan diren herriak bizten ala hiltzen ari dira?

—Hiru eremu ikusten ditut ipar Euskal Herrian:

1.—Mendia: Euskal Herriko mendietako herriak tipitzen eta ahultzen ari dira, gazteria galtzen baitute enplegu eskasez eta gero eta gutiago jende behar duelakotz laborantzak.

2.—Zelaia: Euskal Herriko zelaietan jendea gelditzen da gehiago, bereziki industria ttipi batzu badiarelarik hala nola Maule, Donapaleun eta Ahazparden.

3.—Itsas aldea: Baionako inguruetan diren industri eta lantegien gatik Euskal Herri barneko gazteek aurki dezakete lana, nahiz hor ere Frantzia guzian bezala lan gabezia ezagutzen den. Erranen dut beraz bizi garela Ipar Euskal Herrian ahal dugun bezala.

—Nola ikusten duzu Ipar Euskal Herriaren etorkizuna: poli-

tika, ekonomia eta kultura aldetik?

—Berrikitan batasun berri bat sortu dugu Ipar Euskal Herriko alkate batzuk (30 bat gira oraitkotz) eta gure helburua da Euskal departamendu baten ardiestea Baiona prefetura izanez eta Maule Suprefetura. Hala, gure ustez, Euskal Herriak bere kontseilu jeneralarekin asma lezake bere politika, arta lezake bere ekonomia, bultza lezake bere kultura. Gureak gure direla eta, Euskal Herriko kontseilari jeneralek eta alkatek obra lezakete Euskal Herriaren egiazko etorkizunari buruz, Frantziako legeen barruan baina Euskal Herriari pentsatuz bakarrik. Erran gabe doa Hego Euskal Herriko probintziekin harreman eta lokarri amultsuagoak lituzkeela.

—Eder, baina lanik gabe ala industriaren ke piska batekin nahiago duzu ikusi Ipar Euskal Herria?

—Keak bizia salatzen du ez baita kerik supazterrik gabe. Berdintsu da industriarentzat. Ke piska batek bizia eman liezaguke. Bada ere industri garbia eta lantegi garbi horien behar gorria badugu Ipar Euskal Herrian, egon daitezen gure gazteak bereziki mendi aldeko herrietan.

—Irakasle eta euskaltzain ere bazaitugu: Kalerako, eskolarako eta irakaskuntzarako balio ahal du euskarak? Ala buruz motz antzekoa den umeari bezalaxe baserrian eta mendian geratzea dagokio?

—Baserrian eta mendian gertzen balinbada euskara hilen da laster, hiltzen ari baita orain artio ezagutu dugun baserri eta mendiko zibilizazioa. Mundua hiritartzen ari da.

Beraz euskarak ere behar du hiritartu eta bereziki oraitkotu. Oraitkotze hortan dago Euskarren etorkizunaren giltza. Eginbide dugu euskararen sar araztea eskolatan, unibertsitatean, egun guzietako urrats guzietan.

Xede hortan gara «Ikas» taldekoak, euskal pedagogia asmatuz, Udako euskal unibersitatea sortuz eta ez nituzke ahortzi na-

NON ZER

Masa erakunde
baten premia

Azurmendi . . . 3 gn.

Ikastolak

Ugalde 5 gn.

Idazleen gorabeherak

Cymrun-N

Larresoro 7 gn.

Eta nondik jan?

Alkiza 8 gn.

hi «Seaska» taldekoak ere, ikastolatan egiten duten lana goraitpatzen dudala lan baliosenatarik bat egiten baitute.

—Euskaltzaindiak, zure ustez, zer egiteko du?

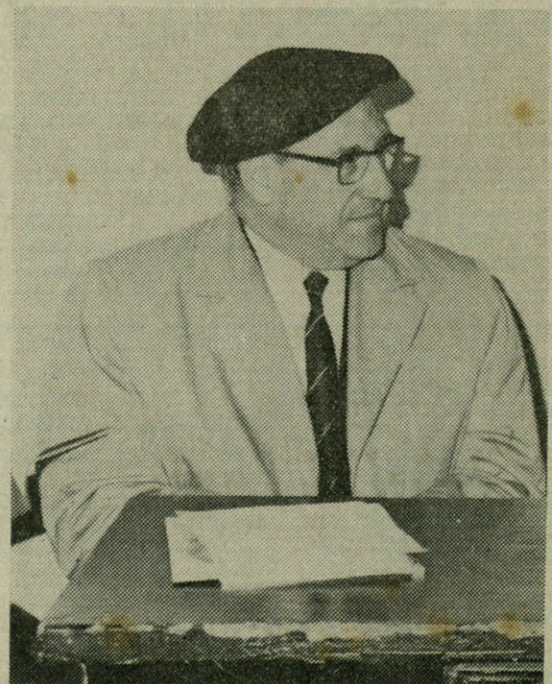
—Euskaltzaindia da, nere ustez, Euskal Herriak sortu dituen batasunetan baliosena, Euskaltzaindia baita gure zazpi probintzietan batasunerako bidean doan egiazko batasuna. Euskara hor dago bere euskalkiekin eta zain-tzea da haren eginbiderik lehenena. Baina behar du ere euskara bultzatu eta euskararen bultzatzeko euskal kulturari buruz ari diren indar guziaz zuzendu eta bateratu. Lan eder bat hasi du Euskaltzaindiak eta bide one-tik abiatu da eta doa orai ere Euskara batzen duelarik. Literaturan eta erakaskuntzan euskara batu bat behar da erabili, hala nola frantses batu, aleman batu eta edozoin hizkuntza batu bat erabiltzen den bezala. Bertze nazio-ek egin dutena iragan men-

deetan, eginbide dugu egitea mende huntan, euskara batuz eta oraitkotuz denbora berean.

—Hego Euskal Herriko anaioi zer eskatuko zeniguke?

—Segi dezazuen euskaradun orai zirezen bezala, ukan dezazuen gure alderako jakin nahia eta maitasuna guk zuentzat dugun bezala, izan gaitezen egun guziaz anaia elgar hobeki gurutatzatuz eta ezagutuz, izan gaitezen azkenean ez berdin ideia eta asmoz baina denak bat bihotzez.

ERRIALDE

Bertsolariak Basaurin

Hilaren 26an, Euskal Kultur Astearen barruan, egun handia izan zen Basaurin Bizkaiko bertsolarien zentzua.

Bizkaian ez dute bertsolariak Gipuzkoan, esate baterako, duten erraztasunik. Han-hemenka, guztira ere pare bat saio izan ohi da urtean zehar Bizkaian. Zaila da horrela bertsolariak sortzea, eta are zailagoa ugaltzea, trebatzea, goi maila bat lortu ahal izatea. Eta saiorik ez delarik, entzulea ere urri, hotz, gorririk gabe.

Hala ere, kostata kosta, Basaurin hiru urte daramate urtero egiten, eta Bizkaiko herririk gehienetan eratzerik ez dagoen artean behintzat, aurrerantzean ere jarraitzeko asmoa dute.

Basaurin eratu ahal izate honetan, ba omen du, bestalde, alkate jaunak zer ikusi handirik. Kontutan har beza irakurleak, Euskal Kultur Asteaz gainera, Basauri Ikerlan Saria ere urtero eratu ohi dela udaletxearean ardurapean.

—Baina, **Cinema Social** delakoan eratu zen bertsolari saioari bagagozkio, zortzi izan ziren parte hartu zuten bertsolariak, jendaurrean ezkerretik eskuinera, Azpillaga, Manukorta, Areitio, Arregi, Balentin Enbeita, Jesus Mari Sardui, Jon Enbeita eta Deunoro Sardui.

Gai eta puntu-jartzaile Alfonso Irigoien euskaltzainak izan behar zuen arren, azken batez, haren etorri ezinez, Basauriko ikastolako irakasle den Mikel Argiñarena eta Bilboko Herri Irratiko Arejitaren artean moldatu zuten gaion burutze eta aurkezpena.

Saioa, egundoko on eta bizi izatera iritsi gabe, polit eta atsegina izan zen. Zerbait bertsolariri —nahiz eta berezko bertsolari sena izaki— ofizioa eta plaza falta zitzaizkion, eta inoiz, gauza kuriosoa gero, ezta puntu-jartzailearen esana erabat bete ere, inork jarritako legeetara mendi-bertsolaria ohiturik ez balego bezala.

Doinuak, berriz, oso oparoak, Gipuzkoako saioetan entzuten ez ditugunak asko eta asko. Hizkuntza ere gipuzkoarrek duten bateratasunik gabe, bizkaiera hutsez, giputzez zein batuaz burututako bertsoak entzun ahal izan bait genituen.

Entzuleak, berrehun eta be-

Manukorta

rogeita hamar inguru, hortxe eskas. Zahar eta gazte, denetarik, Basauritik bertatik nahiz inguruetatik iritsiak. Baziren erdal-dun hutsak ere, «hura» zer arraio ote zen jakin-minez.

—Basauriko Kultur Aste hau halako «boicot» giro batetan eratu izan da. Eratzailak, orde, aurrera jarraitu nahi izan dute, baita bertsolariak ere. Jon Enbeita esan zuenez:

Jakin zazute gaurko une hau nik neuk onartzen detela, ostantzean hona ez nintzake ni etorriko bestela.

Eta era berean Azpillagak, saioaren azkenengo bertsoan, agur eginez gainera, Euskal Kultur Asteaz bertsolari bakoitzak nork bere iritzia eman zezala eskatu zieten. Hona eguerdiko azken bertsoa:

Boikot egin behar bada kanpoko gauzekaz hasi, Zine ta kanpo futbolak bete dauzkagu kasi. Euskal Aste honeitan zenbat ote dozuen ikasi. Egun berriak badatoz eta danok ondo ondo bizi.

Urriaren 26 zen, Euskal Herrian.

Luis A. ARANBERRI

EUSKARA

I

Zer ilundura izigarria etorria den herrira!
Goibeltasunak itzali dauku gure herriko dirdira.
Okaztatua egona nauzu haur batzueri begira.
Ohartu gabe, gelditu gabe, erdaraz mintzatzen dira.

II

Erdara ere zein gaizki mintzo eta baterez euskera.
Oraikoa bai abiatuak gira noski gain behera.
Etorkizuna ukatzen dute nortasuna-re gainera.
Arbola ere eihartuz geroz laster badoa lurrera.

III

Ai, nun zirezte kontzientzia baduzuen burrasoak!
Berantegia dela erranez ez altxa gora besoak.
Begi bihotzak zabalzkizue ez bazirezte lausoak,
bere begiak betikotz zerra ez ditzan euskal mintzoak.

IV

Erdara ere ez dut erraiten ez dela behar ikasi.
Bainan euskara lurperatua nork nahi luke ikusi?
Gure bularren barnera ez da bertzen hatsa behar utzi.
Bertze lenguaik ikasi bainan euskararik ez aiantzi.

V

Asko jakintsu haundiek ere euskara dute ikertu,
goresgarria hatzeman dute, ez dugu behar baztertu.
Tema haundia duenak ere gaur behar luke ulertu,
ez dela behar nola nahika gurea dena lehertu.

VI

Bego euskara bere bidean, goraki dut hau esaten,
gogorrek ere nahi ala ez bederen entzun dezaten.
Arrozkeriek ari dituzte gure haur maiteak jaten,
euskal iturri oneko ura ez dutelakotz edaten.

VII

Ai, nere haurrak balira batzu, beharko lukete hezi!
euskara ere nahi ala ez mintzatu eta idatzi.
Gureak gure atxik ditzagun, bertsenaz norat goatzi?
Gure mintzairak zendako ez du amodiorik merezi?

VIII

Haurrak erdaraz entzun orduko sumintzen nau doloreak.
Zer dira beraz, euskalduneri egin tuzten ohoreak?
Zer estimutan hartzen ditugu Jaunak eman fagoreak?
Euskaldun batzuk berak badira euskararen traidoreak?

IX

Euskara zein den miresgarria ezin da aski estima.
Eta batzuek zangopilatzen, hau da zinezko lastima!
Euskaldunak gaur bere buruaz egiten ari du krima.
Etsimenduak jo ote dazko bihotza eta arima?

X

Euskara ez da mintzo baxtarta ainitz badiren bezala.
Gur-arbasoek maiteko zuten ta ez maitasun axala.
Euskara gal ta ibiliko haiz burua apal apala.
Ohartu eta eskandalo bat haundia egin dukala.

XI

Euskara gabe Euskal Herririk ez ditake gehiago.
Gauza hoi ez dut nehoiz ikusi egun baino garbiago.
Euskal Herria doluminezko egunen bezperan dago,
izanik ere erdaldu batzu gu baino euskaldunago.

XII

Begiak eta bihotzak ere behar ditugu zabaldu.
Gure hatsaren jabe gauden ta ez gaitzela zapaldu.
Kontzientzia duen jendeak konprenituko ahal du,
Jainkoak eman dohain ederrak ez direla behar galdu.

MENDIBURU

ADISKIDEAK

GOGORATUZ

— 1 —

Larogeigarren urtera nua Jaunari esker lenbizi, amairu seme-alaben aita baiña gaur amabi bizi, ildakoak-e kontatzen ditut baizik ez aztuta utzi beste munduko gure anaiak otoitzaz ditzagun jantzi Karmengo Amak beti izan dezan gaxo aientzat erruki.

— 2 —

Aspalditxoan zimiko asko daramazkit biotzean betikoa da au gertatzea odolekon bat iltzean, orain banegon ur axalean lengo penak arintzean anai-lengusu baten azken ta lurperatze oroitzean oster mifnez eroritzen naiz akordatu bakoitzean.

— 3 —

Auxen da gaur gure negarra beste guztien gainetik, gizon on batek utzi diguna eriotzaren ondore, andretxoari erauzi dio bere biotza zaiñetik ta ezin da kendu inolaz ere oñazearen bidetik, laguntzen diot atsekabeen biotzan erdi-erdtik.

— 4 —

Zintzotasunez urrezkua zan izatez oso apala, emaztearen senar maitekor seme-alaben itzala, beti etxekoi, beti paketsu beste asko ez bezala, euskaltzalea zer esanik ez, elizkoia, ez makala, zalantzik gabe esan nezake Jaunak berekin daukala.

— 5 —

Emazte gaxo naigabetua etzazu egin negarrik, jaiotakoak il bear degu ez da zurea bakarrik; seme-alabak zurekin daude etzaitz jarri gaxorik zure gizona lotan dago ta ez du ezerean bearrik, utziozu bai lo egin dezan zu zaude ixil-ixilik.

— 6 —

Naiz eta zuri biotza ebaki beria dauka osoa, beti zuretzat gordekerik zeukan anaitasunez jaso; aboa itxi ta ixilik dago beti zan itz gutxikoa begiak ere ez dute ikusten lo dago, gizarajoa! zerutarrakin loak artu du jo o o! zer lo aldi gozoa.

IRUZUBI

Euskal Jokoak

BOLARIAK

«Bolari Eguna» dugu azaroaren 9an. Inazio Gerriko eta Pedro Arrondo bolari zaharrak eta Bixente Lopetegi tokalari zaharra omenduko dira egun horretan.

Aurten Legazpin ospatuko da «bolari eguna».

Egun haundia dute bolariak eta tokalariak.

HAIZKOLARIAK

Azaroaren 9an, Tolosako zezenplazan, haizkora apustu gogor bat jokatu da.

Errezilgo Nemexio Arregik eta Nafarroako Zubietako Antonio Juanarenak dute jokatzekoa.

Lan ikaragarriak hartu dituzte. Hogei oinbeteko eta zortzi kanardiko ebaki behar dituzte.

Oinbeteko enborrak nafarrak eramango ditu zezenplazara. Kanardikoak, berriz, errezildarrak. 80 eta 90 zentimetro behar dituzte luzean.

Haizkolaria bakoitzak bi erakusle izango ditu ondoan.

HARRIJASOTZAILEAK

Azaroaren 9an jokatu da hau ere. Gernikan erabakiko da joko hau.

Dimako Oladu eta Gernikako Arza dira neurtzekoak.

MUTIOZABAL

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGIA

Del honi jarraituz bazatoz zure erlojua KANARIAS birtan balfio merkeago erosiko duzu

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

JOSE ZINKUNEGIREN OPTIKA DONOSTIAN

URTEETAN LANEAN OHITUA

Hernani, 4

DONOSTIA

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS, 48

GAZTEIZ (Vitoria)

ERAKUNDEAK

Gizona ez da bakarrik bizi. Ez zaio on bakarrik bizitzea. Gizartean bizi da. Gizartean bizi behar du gizon izan nahi baldin badu.

Itsasora erortzen den ur tanta itsaso bilakatzen da. Itsasoa eta ur-tanta ez daitezke berezi. Gizartean bizi den gizonak gizon iraun behar du, ordea. Itsasoan galdu den ur-tantaren antzera ez daiteke gal.

Hori gerta ez dakion gizarte hori antolatu behar du. Gizabidezko erakunde batzuk behar ditu. Gizonak gizarte horretan dituen premiak zuzentzen eginahalak egingo dituzten erakunde batzuk, alegia.

Premia hoienez zerbitzuan diharduten erakundeak behar ditugu. Erakundeak ez da erakunde horretan buru direnen zerbitzurako. Erakundeak eta erakunde horretan diharduten guztiek beste guztien zerbitzutan ihardun behar dute.

Halako erakundeko buruzagitzatik gizon hura ken zezatela eskatu genuen behin. "Urte askoan lan egin du, zahartua eta ezereztua baldin bada ere, pertsona da, ez diogu minik eman behar, erruki piska bat zor zaio" erantzun zitzaigun. Eta gizon zahar eta ezereztu haren esku zen jendea ez ahal zitzaion errespetorik zor? Milaka lagunek nozitu behar ahal zuten bati minik ez ematearren?

Erakunde bateko buruzagi bat ez galtzearen oso jokabide beldurtia hartu dute jaun batzuek oraindik orain. Buruzagien zerbitzutan ala jendearen zerbitzutan izan behar dute erakundeak? Erakunde sendoek ez dute gizon bakar batean oinarriturik gon behar denik eta gizonik argiena, balioetsuena eta maiteena baldin bada ere.

Gizonak eta gizarteak era askotako alderdiak eta premiak dituzte: kultura, ekonomia, jolasa, politika eta abar.

Hizkuntz zainduko duen erakunde bat behar da. Dugun erakundeak ahuldu, baztertu eta desegin nahi izatea astakeria litzateke. Zenbait hizkuntzaren egoera are eta haundiagoa. Komunikabideetan, eskolan, unibertsidadean oraindik sartu ez den hizkuntzak beste edozeinek baino babes haundiagoa behar du. Eta erakunde honek beste erakunde batzuen hutsuena eta zuloa bete beharko du nolabait. Zenbait talderen iritziak eta interesak aurrera ateratzearren ez daiteke erakunde hau zaputuz gure egoran.

Ikastolen erakundeak gorpuzten eta zabaltzen ari da, zorionez. Irakaskuntza ingurumari beharrei erantzungo dien erakunde sendo bat behar dugu. Erakunderik gabe ez daiteke mila arazo konpon.

Kazetaritzak ez du herriarekiko duen egitekorik betetzen. Hainbeste aldizkari xixtrinek ez diote herriari erantzungo. Herrian asko zabalduko eta irakurriko litzatekeen aldizkari erraz, herrikoi eta zentzuzko bat beharko genuke. Aldi berean, jende ikasiagoari erantzungo liokeen beste bat landuagoa, sakonagoa eta trinkoagoa beharko genukeela dirudi.

Herriko gizatalde guztiek behar dituzte beren erakundeak; langileek, dendariek, ikasleek, irakasleek eta abarrek.

Eta azkenik talde, ekintza, asmo eta gaintzekoei indarra, oreka argia, bizia eta elkarbideak eskainiko lizkiekeen beste erakunde zabal eta haundi bat beharko litzateke. Bestela ez daiteke luzaroan lan sakon eta iraunkorrik, egin. Begi luzea eta argia behar da. Begi luze eta argia duen erakundeak behar dugu.

Bada zereginik. Gizona, itsasoan galtzen den ur-tantaren antzera, gizarte zurrumbilotsuan gal ez dadin hel diezaiozun lanari orpo orpotik.

Masa erakunde baten premia

EZIN ELKARTUA

Esan eta esan ari gara denok, elkar hartu behar dugula. Lehenbailehen eta derrigor denok elkar hartu behar dugula. Doi-doi egongo da, azken urteotan gehiago eskatu den gauzarik hori baino. Baina gure kolpe izugarriek ere ez dute lortu gu elkarganatzea, gure guzior zorigaitzean ezipada. Edo ezta hor ere.

Gero, azkenean elkartuko gizona ere, ematen zuen. Trenak ia-ia ihes egin zigulakoan, eta bat-batean bihar zelakoan —denok bildurrez espero dugun biharko eguna hasi zitzaigulakoan alegia— zerbait ikaratu zen jendea inguruotan. Aurrekalde ona da, izan ere, denok irabazi nahita denok galtzea... Askotan gertatu zaigu hori. Eta bazirudien, ezinari leku eginez, batzuk eta besteak pronto zeudela, dena ez bazen, zerbait bederen irabaztera elkarrekin joateko. Larritu zen jendea. Hasi zen mugitzen. Lasaitu zen berriro. Eta betiko porrusalda bera egin da.

Saioak mila aldiz egin dira. Herstualdiren baten larrian gehienak. Eta ez da sekula burubide iraunkorrik erabaki ahal izan. Ez mu eta ez ma. Onewan ere, papertxoren bat elkarrekin ateratzera ailega gintezke, eta kitto. Ekinbide bat elkartasunean bururatzea, ametsetarako ere zaila da, behin eta berriro ikusi ditugunak ikusita. Benetan etsitzekoa litzateke, jokabide diferentzia askoren azpian funtsezko batasun bat badagoela, igarriko ez bagenu, formula bezala egokitu ezin dugun batasun edo ugaritasun horren sustraletan.

Ikusita dago, halare, ez dugula elkar hartu nahi. Eta, beraz, beharrik ez bagaitu behartzen behintzat, ez dugula behin ere elkar hartuko. Errazago elkartuko gara Herodes eta Pilatorekin, elkarrekin baino.

ZER EGIN?

Zer egin, orduan? Ez du mezezi batasuna eskatzen eta itxaroten jarraitzeak, ondoren ez du eta inondik.

Batasunik balego —eta sekula ez du inork espero izan diferentziarik gabeko batasunik— buru bat ere balegoke. Eta segimenik ere izango luke, ez nirekin eta ez zurekin hitzemandako dagoen jendearen artean.

Gogara dezagun, inoiz ez direla aukera guziak batera eskura etortzen. Ez gaur, eta ez bihar. Bihar izan genitzakeen aukera guziak ere, bospasei puntu zuzentzeko aukerak izango dira, eta beste zenbait bideratzekoak agian, bultzaka segitzen badugu. Zerbait badelakoan geunden, dena ez bada ere. Baina dena ez bada, batzuentzat deus ez da, dirudienek, eta asko ez bada ez aski, edo ez dakit zer: batek besteak baino gehiago nahita, edo besteak baino gutiago nahita, azkenean behintzat ez dute bata besterik nahi.

Kontuak atera ditzagun, bihar nola gerta litezkeen gauzak, eta bakoitzari zer toka dakioken, hartzekodun asko batera altxa-

tuko direnean, bakoitzak bere parte eta parterik hoberena eraman nahita. Esijitzen ez duenari, ez zaio ezer tokatuko, noski; eta ezin ezer esijituko du, zeinek esijitu ez dadukanak. Beharbada Euskal Herria egoera dohatsu eta zoriontsu hortantxe kausituko da...

Politika guzien indarrak eta abileziak egun hari begira neurten dira.

Gogara dezagun, orobat, hain zuzen egun hari begira biziki inportantea agiri den beste puntu bat: propio politikoak, nahitaez, eskukada bat baino ezin izan litezkeela herri batetan. Edozein herritan hori. Beste guzien politikazko jokabide eta burubideak konfiantzazko boto batetan oinarritzen dira. Idazleek, irakasle eta ikasleek, langileek, enpresariak, lanbide liberaletakoak, eta teilapeko gehien-gehienek lurbarren iparreko politortenetik hegoakoraino, ez dute eritzi politiko guztizko bat berek osatzeko erarik, bakoitzak bere aldetik. Eta beren erabakiak erreferentzia batzuen arabera hartu behar izaten dituzte. Berrogeita hamar mila talde, taldetxo eta taldexka, bakoitza bere aldetik eta denak okasioan, dabilzan tokian, ordea, zeini arraio eman behar dio hankabiko triste batek bere konfiantzazko botoa? Alderdi asko egotea da Alderdirik gabekoak ugaritzea metodo onena, aukera nahasteta eta zailtzen da ta. Segimenik eta gizataldeen sostengurik gabeko politikoak, berriz, trikitraku demokratikoetan tinkotasunik ere ezin izan dezake.

ASPERTZEN

Hor dago, ba, koxka. Jendea hainbeste eztabaida eta sesiorekin asperten hasia zela, hainbeste zuhurkeria dotrinariorekin nazkatuta zebilela, aspaldi salatu zen. Ohartarazi zeharrik ere jadanik ez dago bestea: bere kultur lanetan edo, nonahi, gerozt eta jende gehiagok berekisa ihardun nahi duela, «politikan sartu gabe», inorekin lotu gabe hain zuzen. Eta ez da hori bakarrik: inorekin lotu gabe egotea kasi prestijiozko gauza bilakatzen ari bait da, eskolatuen artean bereberki. Eritzi beregintasunaren eta buru sanoaren seinale antzera. Beraz, aisa gerta liteke, politikoek berek, politika egin nahita, jendea despolitizatzea.

Gogara dezagun hirugarren puntu bat, oraindik. Beti esan da, galduta gaudela, elkar hartzen ez badugu. Hori egia baldin bada, honez gero galduta gaudela aitortu behar, beste zerbait asmatzen ez badugu.

Kinka larri honetan irtenbide zail eta arriskutsu bat probatu beharra dago, bidezkoena behar zuenak —batasunak— inposible dirudienek gero. Guzior batasunean pentsatzerik ez badago, masa erakunde zabal batetan pentsatu beharko da, posiblemo batetan oin hartuta.

Hor nonbait, batzuen eta bestearen artean, elkartu ezin diren muturren artean, sortuko da. Aski zabala beharko du barrutik. Hain zuzen, haren egitekoa ez da izango inori lekua harrapatzea, elkartu ezindako muturren

arteak betetzea baino. Ahalik eta jende gehienak baitesteko moduan agertu beharko du.

Halako edo antzeko masa erakunde baten premia ere mila aldiz aipatu da, aipatu.

IRTENBIDEA

Egingarria ote da? Nolanahi ere, beharrezkoa baldin bada, ezin geldituko gara gauzatzen ahalegindu gabe. Eta premiari benetan baldin badago, egin ere, egingo da, gaur edo bihar. Geure esku, goizago ala beranduago ibili. Beraz, lehenengoa, premia izatea da. Premia ikustea, gero, eta saiatzea.

Ikusi besterik ez dago, zenbait jende dabilen ez batzuekin eta ez besteekin identifikatu ezinda, eta ez kausa esterneogatik bakarrik. Hori bai, batzuen gertuago sentituko da, bestearen baino. Eta, halare, ez zaio nonbait inor guziz egokitzen. Batzuen ideiak eta tradizioak izango dira, atzeratu dituenak, edo bestearen historia eta jokabideak. Ezbaian eta keko-meko gelditu dira behintzat.

Beste zenbait jende hainbestetan ere ez dago: zegoen zegoenetik aterako zuenik ez bait da agertu orain arte. Hori sumatzen da edonolako marjinetuen artean: etorkin artean; Arabako laborari artean; edo eta Foruei, edo tradizio foruzaleari, atxeki-atxekita jarraitzen zaizkien nafarren artean, esate baterako.

Beste batzuek, oraindik, lanean gogotik ari badira ere, «fronte» batetan ikusten dituzte beren buruak: kultur frontean, langile frontean. Berak sindikato bat edo direla, esango dizute, edo kooperatibistak direla, baina Alderdirik ez. Ongi da. Baina sindikato batek ere, nahitaez, bizitza publikoan Alderdirekin batzuei erreferentziak esistitu behar izaten du, eta derrigor izango du Alderdirekin bat besteak baino «bereagoa», **pendant** bat, uztarriko bat, biek batekin ez arren. Sindikatoek eta Alderdiek elkarrengandik dependitzen dute.

Ez dago puntuotan zer luzatu. Guzi honekin, delako erakundearen premia ezezik, hura burutzeko posibilitateak ere agiri zaizkigula, ematen du. Izan ere, gizarte honetan hartarako lekurik gelditzen ote den, galdetuko da. Zoko aprobetxagarri denak ez ote dauden hartuta. Baina, lekuri badagoela ematen du. Batez ere, lehendik badauden talderen batzuek eginkizun honetan parte hartu nahiko balute, era batera edo bestera.

Joxe Azurmendi

zeruko
ARGIA

JABEA:

Nafarroa, Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak.
Burlada, Kale Nagusia, 50-1
Donostia, Okendo, 22
Telf. 41-95-88

Ondezkaria: Kaletano Ezolza Iturriza

ARPIDE SARIA:

Barruan 400 pezeta
Korreo batasunetako herrietan 620 pezeta
Atzerrietako beste herrietan 460 pezeta
Airez Aldez aurretik galdetu
Salmenta (ale bakoitza) 10 pezeta

Moldiztegia eta Idazkolaria:

«Gráficas Navasas»

A. Adoain, 1. IRUINEA

D.L.: NA. 80-1963

ASOZIAZIONISMOAN
PARTE HARTZEKO JOKE SAILA
«MARTU BEHAR DELA I
NOSKI, BAIAN, ETXEAN ALA
KANPOAN JOKATZEA EZ
DUK BERTINA»

ZENBAT GARA

✿ Berrekintza

Garai hauetan, argitara eman baino zortzi-hamar egun lehenago zerbait idazteak baditu gero bereak. Igarlearenak egitea ez da, ez, erraza.

Euskal kurgintzak bi hilabeteko isilunea izan du batz bestea. Abuztuko azken egunetarik, hainbat kultur erakunde mututu egin da, guztiok dakizkigun arrazoiengatik. Berriak han hemenka bildu behar izan dituztenek badakikete ondo-txo.

Geroztik, berrekintza nabari da, ordea. Basauriko Kultur Astea, Ormaiztegiakoa, Durangoko Liburu eta Disko Azoka, Karmelo Etxegarai eta Gabriel Aresti zirenen omenezko programak eta beste hainbat, hor daude, nolabaiteko hazkunde berri baten ezagugarri.

Berrekintza beharrezko dugu era guztitako arlotan. Erakunde batek baino gehiagok galdurik izango du bazkideren bat edo beste, eta ez segururik alferrenak, baina gainerakoek berriro ere hildoa barrena abiatu beharra dute, euskaldungoak jarraituko badu behintzat.

✿ Berriak edo

Zorioneko berrekintzak sumatzen hasiak bagara ere, berri soilik guti eskuratu ahal izan dugu aste honetan.

● Azaroaren 8an, Irungo "Ametsa" abesbatzak bere hoitako kanta saio bat eskainiko du Hendaiaiko Saint Vicent elizan.

● Azaroaren 25ean, Olerki Eguna eratzeko da aurtur ere Zornotzako Larrean.

Ohi denez, poesi-lirikoak, poema mota, ipuin labur eta bertso berrien literatur sariak eratuko dira. Mahaiko, ohi denez ere, Aita Onaindia, Eusebio Erkiaga eta Nemesio Etxaniz.

Iaz, Aita Onaindiaren beraren omenez eratu zen Olerki Egun hau, eta orain dela bi urte, aldiz, Lauaxeta zenaren oroigarri. Aurtur ez bide da omenaldi zehatzik eratuko.

● Aurrengo urteetan bezalaxe, aurtur ere Gabon Jaialdi berezia izango dute Bilboko haurrek.

Dagoeneko, lanean ari da talde bat, Lejoako Ikastolaren inguruan.

● Gauzak daudenez, euskal komunikabideak bizkortu eta azkartu beharra nabari da euskaldungoaren hainbat sektoretan.

Bilbon zein Eibarren jendaurreko elkarrizketa batzuk eratzeakotat dira.

● Euskarazko egunkari bat laster agertzeko omen da. Euskal Herriaren historian zehar sortutako hirugarrena litzateke. Lehena Californian ateratu zuten hemendik hara joandako lapurtarrek. Bigarrena, azken gerratean, EGUNA izeneko eta alderdiaren inguruan. Batak zein besteak bizi laburra ezagutu zuten.

Hirugarrenak suete hoberik izango ahal du? Eraz eta molde egunkari bat izan dadila behintzat. Ez da gero, egunkari bati hain zuzen, asko eskatzea.

✿ Irun hiri sariak

Joan zen astean esan bezala, Luis Haranburu-Altunaren Sugaar izenekoak irabazi du aurtengo Irun Hiri Ipuin Sariaketa. Lehen saria "Urrezko Gaztelua" eta 35.000,— pta. izan da.

Bigarren saria, berriz, Fernando Artola "Bordari"k irabazi du, Aitona tupiki izeneko ipuin batez, eta hirugarrenez, Luis Haranburu-Altuna berak, Gizagai izenekoaz.

Albiste jakin bezain laster Haranburu-Altunarekin min-tzatu gara telefonoz:

—Zorionak! Orainxe puntuan jakin diat.
—Eskerrik asko. Nik ere ez diat askoz lehenago jakin.
—Zer duk "Sugaar"?
—"Sugaar" euskal mitologiako pertsonaia duk. Mariren senarra edo...
—Izenburua bakarrik ala baita gaia ere?
—Bai, abozko literaturaren oinarritutako ipuina duk, gaurko egoera eta pentsamodutara egokitua.
—Zer dela eta ekin diok berriro ere mitologiari?
—Ez duk ipuin solte bat, Jose Migel Barandiaran eskaintako ipuin bilduma bateko bakar bat baizik.

● Ehun mila pezetako Olerki Saria, aldiz, hutsean geratu da. Erabaki hori hartu duen epai mahaia Juan San Martin, Milagros Bidegain, Jabier Aranburu, Jon Etxaide eta Antonio Zabala jaun-andreek osatua zen.

San Martinekin nahi izan dugu horretaz hitzegin:
—Zenbat lan aurkeztu dira?
—Hamaika.
—Zer eratakoak?
—Denetarikoa. Klasiko klasikoak nahiz subrealistak.
—Eta inork ez ahal du nahiko mailarik izan?
—Biren ustetan bazuen batek nahiko meritu. Gainerako- en iritziz, ez, ordea.
—Ehun mila pezetako saria izanik ez ote dute gero gure poeta handiek parte hartzen?
—Ez dakit parte hartzen duten. Horretarako plika guztiak zabaltzeko behar lirateke.

—Ez dira, behintzat, sariturik ateratzen...
—Egia. Baina zergatik ez dizut erantzungo.
—Poeta berriaren promoziorik ere ez du orain arte sari honek egin...

—Ezta...
—Mahaikoak zaharregiak ez ote?
—Nik besteen berri ez dakit. Hala ere, ni neu beldur naiz ez ote ditudan poesi-konzeptzioak modaz pasatutxo. Hori gazteagoek esan dezakete.

Eta beste hainbat galdera egin izan diogu. Ez da, ordea, erantzun zehatzik izan. Zuhur portatu zaigu San Martin.

Izan ere, zuhurtasuna, epelkeria eta konpromiso eza ditate orain arteko Irun Hiri Olerki Sariaren konstante bakarra. Konstante honen errepresentantiboen San Martin bera ez bada ere, noski.

Datorren urterarte, Jainkoak nahi badu.

✿ Herri hizkuntzak dekretu berri bat

Madriko Ministro Kontseiluak herri hizkuntzei buruzko dekretu bat onartu du urriaren 24ean. Dekretu honek, espainiar estatu barruko hizkuntzen iraupen eta erabilera mugatu eta finkatu du.

Dekretoa zertan den ez da oraindik argitara eman, eta, noski, azterketa egiterik ez da are posible. Dena den, Ministro Kontseiluaren erabakiak herri hizkuntzen erregulazioa planteatzen du, bere ondorio on eta badaezpadako guztiekin.

● Orain dela hiruzpalau aste, euskararen ofizialtasun eza salatzen genuen sail honetan. Gaztelania ez zen beste-lako hizkuntzarik, estatuaz kanpoko bestelako naziorik, ukatuak baino "ez-aipatuak" ziren oraintsu arte lege barruan. Ez balezag bezala, alegia.

Erregulazio eta ofizialtasun ezak elkarren kontrako bi jokera desberdin sortarazten zituen. Bata, ezta esistitzen zuenik ere delakoaren jokoa. Bestea, hainbat era eta gus-totako eskariak egin, eskari haiek egiteko, legeak inolazko bide edo modurik suposatzen ez bazuen ere.

Esate baterako, udaletxe harremanetan katalanez hitzegiteko eskubidea Barzelonako kontzejal batek eskatu zuena. Legeak ez zuen galdera horretzat erantzun egokirik.

● Alderantziz baina era berean honako erregulazioak. Zeren, besterik badirudi ere, erregulazioak ez ditu teori-az behintzat (praktika teoria baino eszeptikogoa dukegu) bi joko hoiek deuseztatzen, hankaz gora itzuli baizik.

Hau da, alde batetik, aurrerantzean herri hizkuntzak kontutan hartuko dira ofizialtasun osoz, baita iraunarazi ere, zein neurri eta arlotan egingo den alde aurretik ezagutze-rik ez badago ere. Baina, bestetik, herri hizkuntzen posibi-litateak finkatuak geratzen dira, legeak markatuko duen mugarekin tope eginez.

Honetaz bada hor puntu bat aski argigarri: "...la no existencia de discriminación por desconocimiento de lengua o dialectos regionales". Beraz, lehengo exenpluaz baliatuz, nahiz legeak herri hizkuntza erabat onartu eta ofizial harremanetan ere erabili ahal izan (asko esatea da gero), aski izango litzateke Barzelonako udaletxean bakar batek katalanez ondo ez jakiteak, beste guztiak erdaraz egin behar izateko.

Beraz, kaltetan bezain mesedetan, edota mesedetan be-zain kaltetan.

✿ Soraluzeko ametsa eta Nai-Bat S. A.

Urriaren 19an, titulu berdineko sail bat azaldu nuen ZENBAT GARA honetan. Bi elkarre hoi "eztabaidak"

"Ibaixaren gainean"
193 Batzokia — 1975 Ikastola
Katea ez da eten Plautxian

plazaratzen genituen, eta, ondorioz, behar ez ziren txipristi-nek ikastola ere zikindu zuten.

Esan beharrik ere ez dago, nik neuk ez nuela elkarre bi hoi aurkako interesik, eta are gutiago ikastolaren kontra. Plautxian Ikastolak inork eskatu gabeko aipamen eta zabalkundea izan du orrialde honetan (euskal prentsan, behintzat, bakarra), bai eta bestelako laguntza ere. Ez nuen ikastolarik diskutitzen, salerosketa baten sistema baizik.

Hala ere, esanak esan eta gertatuak gertatu, SORALUZE-ko AMETSA eta NAI-BATEko hainbat zuzendarik osatu-tako batzorde batekin hitzegiteko aukera izan dugu, eta on-dorioak lau puntutan bil ditzakegu:

1.—NAI-BATEko Zuzendari Kontseiluak baimena eman zion SORALUZE-ko AMETSARI, ikastola egin ahal izateko batzorkia eros zezan. Baimen hau, kontseilaritza guztiak batek ezik, onartu zuen.

Beraz, ez da inolazko lapurretarik egin, ezta hitzaren zentzurik leunenean ere.

2.—Batzokiaz jabetzeko NAI-BATEk egiten zihardu- en gestioak bide onetik zihoazela esan bagenuen ere, galduak ditu dagoeneko bi errekurso.

3.—NAI-BATEko kontseiluak SORALUZE-ko AMETSA- ren ekintza onartzean, haren bazkideek ez dute inolazko akzio, erantzukizun edo eskubiderik galdu. Hau da, NAI-BATEk berea izango du gero ere, aurrerantzean lortzen ahal duena.

4.—Batzokia erosi aurretik, SORALUZE-ko AMETSARI bere bazkideen arteko bilera egin zuen lehenik, eta herri guztia gero. Azken honetan hirurehun pertsona inguruk parte hartu zuen, eta aho batez erosketa onartu.

● Honaino, elkarrizketa honetatik nahiko garbi atera ahal izan ditugun iritzia. Badirudi beraz, funtsezkoeneko gauzetan behintzat erabat oker ginela, gure uste besterik izan arren, baina ustea ez da, ez, jakitea. Informazioaren iturria nerea ez bazen ere, argitaratzearen erresponsabilitate bai, eta kitto, hor ez dago bueltarik.

Eta, informazioa aipatu dudanez, hiru gauza esan de-zaket, justifikagarri ez baina, argigarri behintzat:

1.—Nuen informazioa iturria guztiz fidagarria iruditu zitzaidan, lehendakik ere ezagutzen bait nuen, edota ezagu-tzen nuela uste nuen. Aho betean sinetsi nion. Oraindik ere, bestela nola izan zitekeen ez zait kaskoan sartzen, intenzio txarretan ez gara-ta pentsatzen hasiko.

2.—Banekien, bai, harako informazioa alde bakar bate-koa zela, baina planteatzen ziren puntuak ez ziren prakti-kan diskutigarri. Hau da, kontseiluak onartzen du ala ez du onartzen. Errekursuak galdu ala irabazi egiten dira. Bide erdirik edota interpretazioa libererik ez da horrelakoetan. Da ala ez da, horra nere itxura bateko segurtasun.

3.—Beste aldekoen arrazoiak ere espero nituen. Hain zuzen, aukera hori nik neuk alde aurretik askaintzen nuen, beti baita bi aldeetatik zer esan.

Notizia bera interesgarria zen. Gure geure arteko hauzi kontenziosorik bakarrenetakoa. Kazetari debildadeak ere izan du bere partetxoak. Gure eguneroko problemak, gure pozak eta kezak behar dute euskal prentsa- ren monotonia apurtu. Eta apurtu dute, bai, baina prezio garestiegiz, nonbait.

"Makila-saldarekin" ikasten dela diote nere herriko za-harrek. Urteak daramatzat ba hartzen, eta oraindik ez dut, itxura denez, ikasi. Gizonagan begi itsuan sinesten duten hoi-tako infantil bat naiz oraindik ere.

"Onutsa-kakutsa" diote ere. Barkatzekorik duenak barka beza, eta ulertzekorik duenak uler.

✿ Azken berria

Aditzera dugunez, eta harpidedunak garen aldetik neu- rri batean behintzat frogatu, ez bide da kalera garaiz atera ANAITASUNA aldizkariaren 304. alea, urriaren 15eko ale- gia.

Ale horrek aintzin-zentsura gauditua zuen, baita kale- ratzeko seilu aproposa lortu ere. Itxura denez, ordea, azken orduan Donostiatik etorri bide zaio atzera egiteko agindua.

"Nora Goaz?" izenburuko idazlan bat azaltzen omen zuen lehendabiziko orrialdean. Editorial gisa, firmarik gabe, eta "negatiboz", hau da paper beltzez eta hizki molde zu- riez. Diotenez, idazlanak azken bolada honetako giroa ai- patzen zuen.

Zabalkundea ez egiteko agindua azken orduan izan de- nez, ANAITASUNA aldizkariak bi aukera zituen legearen aurrean. Bata, judiziotara joan, arrazoiak berea zelakoan. Bestea, lehen orrialdea irentsi eta haren orde bestea bat ar- gitara eman. Euskaldunok tripazainak garenez gero, eraba- kia bat baino ezin zitekeen izan: atzea estatu eta irentsi alegia.

● Orrialde hau burutua dugula hona Durangotik az- ken berria.

Urriaren 15eko zein 30eko azken ale biak elkarrekin aur- keztu ziren, joan zen igande, Durangoko Liburu eta Dis- ko Azokan. "Nora Goaz" editorialaren orde, "Iraun" i- zeko artikulu bat azaltzen da, Joan Mari Torrealdei zu- zendariak izenpetua.

BAKOITZA BERE LEKUAN

EUSKARA, EUSKARA,
EUSKARA GUZTION AHOTAN
DABILEN HITZA...

Abesti horren hitzak inoiz baino biziago bizi ditugu; pertsona arrunt eta haundikitan, elkarte eta erakundetan, Eliza eta alderditan, kezka bizi-bizirik diran.

Irakaskintzan euskara sartzea, lantegi eta kaletan erabiltzea, euskal kulturak dituen hutsuneak eta premiak bihurtu zaizkigu gau bela luzeetako buruko min. Norantz jo? Non aurkitu lan eskerga hauetarako indarra? Nora helduko ote gara eta zer edo zertarako balioko du? Galderak eta galderak burura, eta erantzunen giltza gure eskuetatik at herri antolamendu aldrebes honen eustailen eskuetan, sarri askotan.

Hilzoriar denak biziari heltzen dion bezalaxe, zenbait jende arazo hoi atxikirik irtenbide batzuk bilatu nahian dihardu lanean eta bidean abiatzeko lehen urratsa euskara ikastea denez, urtetik urtera uholde indartsuagoak hasiak dira heltzen lehen pauso horretara, irakaslegoa ga-indituz da zenbait tokitan eta hona hemen kakoa.

Jendeak ikasi nahi du, nork irakatsi ez eta ezin itxadon eta... edonorri heltzen diote, nahikoa da erdipurdika euskara jakitea irakasle maila izateko, hartu metodo bat edo beste, eta badoaz, noraino?

Horrelaxe ikusi nituen garain baten dantzari taldeetako arduradunak; nahikoa zen hankak

erabiltzen jakitea, talde bateko «monitor» izateko, eta amorro biziz ikusten nituen haien hanka mugitze irakaspenak, dantzaren muina, izana, zergatia eta beste horrenbeste galdera alde batera uzten zirela ikusiz. Horrela dantzari on batzuk lortu genituen, herri-errorrik gabekoak eta asko eta asko galdu dira.

Beldur berdina dut irakaslego honekin, borondatea eta lan egiteko gogo ez dizuet ukatzen, baina prestatu barik zaudetenez ez ote duzue betiko galduko irakaslego hori? Ez ote da izango hobe urtebete itxogitea prestatzen zareten bitartean? Galderak eta galderak zorabioan.

Gure herriko alor guztiak epezializazio behar izan gorri baten aurrean ikusten ditut, zerbait funtsezko egin nahi badugu behintzat eta uste dut ordua dela nahaste berraste honetan sakonki jokatzeko. Leonardo da Vinci asko gaude Euskal Herrian, larregi agian.

Herri-izatea galtzear ikustearen ondorio bat dugu hainbat arlotan sartuta ibili behar izatea, baina geure onerako eta Herriarenerako, norberegana mugak jartzen hasi behar dugu, saltsa guztietako perretil izan gabe.

Dantzariak dantzetan, idazleak idazten, politikoa politikan, irakasleak irakaskuntzan, langileak lantegietan eta... denok herri-gintzan sakon eta aurrera jokatzen.

JOAN TABIRA

IKASTOLAK HIL ALA BIZIZKO ARAZO BAT

Sarritan aipatzen dugun gaia da ikastola. Gure idazlanetan maiz azaldu ehi dira ikastolaren inguruko gorabeherak. Halaz ere ikastolak badu guarkotasunik, badu gaurregun arazo larririk.

Hedatu, hazi, zabaldu, indartu zaizkigu ikastolak. Estadistikak gogoan harturik gauza aurrera doala ezin uka. Jende asko dabil, su eta gar, buru belarri, ikastolak aurrera atera nahirik. Bada langilerik, bada ikastolaren alde lanik egiteko prest dagoen jenderik.

Baina nondik gatozen, non gauden eta nora goazen aztertzen hasteko garaia heldua zaigula esango genuke. Gure bizitzan une oro aukera batzuk egin beharrean aurkitzen garen bezala, ikastolak ere, indartuz doan neurrian, bizi deino, bere aukera egin beharko du.

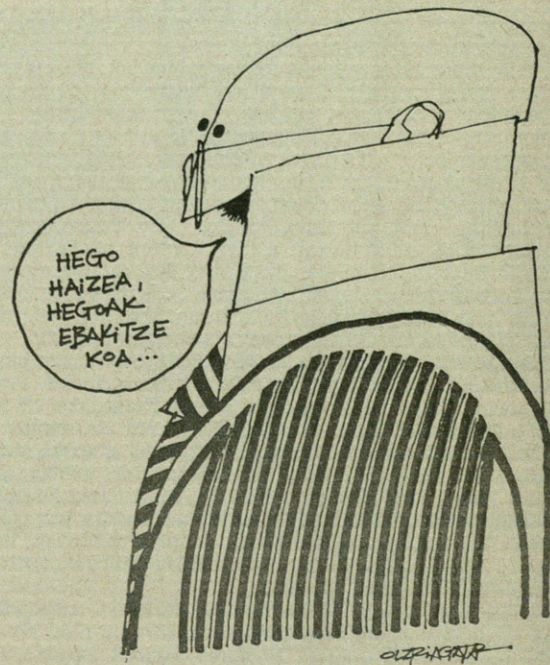
Alde batetik har dezagun ikastola, zer den eta zertarako den argi eta garbi azal dezagun. Bere egitekoa zer den eta noraino iristen den zehaz dezagun. Hori argi eta garbi jarri ondoren, eta ez dut uste xheki erantzuten baldin badugu denak batera etortzera hain erraza izango zaigunik.

Eta ikastola hor dagoelarik eta eginkizun berezi bat beregain duelarik, gurasoek kezka berdin eraginik, bidaltzen ote dituzte haurrek ikastolara? Zenbateraino daude gurasoak ikastolaren egitekoaz bateginik? Zenbateraino egin dute euren bizitzan euskal aukera bat? Edo eta, euskaldun bezala agertzeko, nahikoa ote haurrak ikastolara bidaltzea?

Hemen dago gakoa, eta hemen dago azterketa sakonik egin beharra. Gurasoak dira haurraren heziketaren erantzukizun nagusia dutenak. Baina ikastolak ere baditu bere eginkizun eta betebeharrak, eta helburu guzti hauek errespetatu eta onartu egin behar dituzte ikastolara haurrak bidaltzen dituzten gurasoek.

Ikastolak, bestalde, badu ikastetxe denez beste arrisku nagusirik. Ikastetxea denez ikasteko eginkizuna helburu nagusitatzat jotzea alegia. Gauzak argiro esanda, haurrak zertarako bidaltzen ditugu ikastolara: batez ere gauza asko ikas dezaten, jakintzaz ongi jantzi eta hornitu daitezen, ala eginkizun hau hezketa global baten barruan sartuaz pertsona bezala osa dadin?

Pedagogia sailean aurrerakadarik eman da han eta hemen, gero eta gehiago, eta hobeto ikasten da. Eskoletan lehenago baino erraztasun ugariagorik bada gauzak ikasteko. Baina itxurazko karrera egin duen zenbait jende, «edukazio» on baten jabe den zenbait jendek, gizona zapaltzen du, gizona, bere lagun urkoa, menpeko jotzen du, zu-

zentasunaren eskakizun nagusienak baztertzen ditu. Jakintzak eta gaur egun kontsumo gisa eskaintzen den edukazio honek, ez du mundurik aldatzen.

Eta egiazko heziketaren zale baldin bagara, pertsonarentzat giro egokienaren aldekoak baldin bagara, badugu hemen denok, guraso, irakasle, gizarte arduradunek, zer egin nagusirik.

Baina haurraren hezketa maite duten gurasoek, nork bere heziketaren arazoa argi eta garbi planteatu beharra dute. Eta hezitzea ez da gauzak jakitea, informazio baten jabe izatea, gizalegez, jokatzeo erabaki sendo bat hartzea baizik. Gutxienez horren kezka, ardura eta lana eskatuko genieke bai gurasoei bai irakasleei.

Ikastolek, beraz, heziketaren aldeko aukera egin ahal dute? Honek berekin dituen eskakizun guztietaz jabeturik ahal gaude? Ez ote gaude erdi bideko epelkerietan lasaikiro kokatuak?

Heziketak gure jokabidea aldaeraziko du, gizarte hobeagoren lankideak ugalduko ditu, erabaki gogor eta trinkoak hartzera behartuko gaitu. Hau ahal da oraingoz aukeratu dugun bidea?

Lehen, edukazioa urbanidadearekin nahasten genuen. Orain, edukazioa besterik dela badakigu. Baina bildur naiz halako sasi-askatasun eta nola-baiteko espontaneismo horrekin ez ote garen konformatuko.

MIKEL UGALDE

Transportes

azkar s. a.

ERAMAN-EKARRIAK, KAMIOI AUNDIAK

Barcelona Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donostitik egunero:

Iruña, Bilbo, Gasteiz, Alicante, Elche, Elda, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca.

Astean Irutan:

Malaga, Sevilla, Jerez de la Frontera, Cadiz, Lugo, Coruña, Orense eta Vigoa joan etorriak.

Hernanirako bide nagusian, ERGOBIA auzoan, DONOSTIAN.

Urrutikifonak: 552650-552654

Apartado 1381

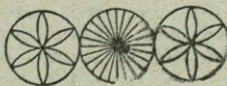

Donosti-Aurreraki-Kutxa

**EUSKAL IRRATI
SAIOAK**

Banen baneko azikal
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abar
Torelavega'ko Perira joan
etorriak

Baserriaren alde

ERAMAN-EKARRI'ra

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIARAKO

Urrutikifonak: 421800-421700

Iparraguirre, 8 - DONOSTIA

**CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL DE PAMPLONA**

SARASATE, 5

TELEFONO 224440

Onen ajentziak orri auetan dituzu:

Tudeal, Billaba, Huarte-Iruñe, Etxarri-Aranaz, Txantrea, Errotxapea, Azagra, Eneritz, Martzilla, Isaba, Huarte-Arakil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Kadreita, Andosilla ta Noain-Berriain.

Agencias:

Tudela, Villava, Huarte-Pamplona, Echarri-Aranaz, Chantrea, Rochapea, Azagra, Eneriz, Marcilla, Isaba, Huarte-Araquil, Ensanche, Lerin, Otxagabia, Karkar, Olazagoiti, Sartaguda, Ablitas, Milagro, Fitero, Cadreita, Andosilla y Noain-Berriain.

IPAR EUSKAL HERRIKO BERRIAK

COTELEC ENPRESA BERRIA

Enpresa berri bat sortu da urriaren 10ean. Non eta nork sortu dute? Zer ezaugarri ditu enpresa berri horrek?

Bai, urriaren hamarrean Partzuer taldekoak bildu ziren Baionako Mousserolles pabiloian erabaki handi bat hartzeko. Partzuerren entzutea ialehen-dik ezaguna zaigu hemen, eta han ere bai. Iparraldeko gazte eta hain gazte ez diren euskaldun batzuek osatzen dute delako Partzuer taldea. Bada urte bat, guti gorabehera, Partzuer taldea bera sortua izan zela, eta bere sorreratik kezkatu zen hegoaldeko kooperatibekin harremanak izaten. Partzuer taldeko zuzendariak berak, Ramuntxo Kanblonek alegia, behin eta berriz jendeari aditzera eman zion bere honako asmo berezia, hots, "iparraldeko langabezia handia ezezik denok ederki dakigun gauza bat dela, eta Partzuer taldearen asmoa horri aurka egitea dela, eta egin ere ahalmen guztiekin, hain zuzen horregatik bada, nahi izan dugu hegoaldeko kooperatibekin harraman hertsia eta sakonak izan". Orain, asmo horren fruitu bezala, Partzuer taldeak Cotelec izena duen enpresaren sorrera ospatu du.

Beraz, Partzuerrek, lehen enpresa bizia eta erreala eman du, ekonomiko krisia mundu zabalean eta Europako Merkatu Batuan oso hedaturik dagoen mementuan. Zenbat bider ez diegu entzun Frantziako eta beste Herrialdeetako nahiz politikarierik nahiz ekonomiarierik beren eta mundu zabaleko ekonomi krisi honen ondoren ekonomiarren bizkortzea etorriko dela?

Iparraldeko krisia, ordea, krisia baino ezeza gehiago dela aitortu behar da, eta hori denok ongi dakigun gauza da orain baino lehenagotik. Hain zuzen, turismoaren ekonomi iturria bakarrik har daiteke egungo ekonomi moduen eratarika bat bezala. Eta horrelako ekonomi modernoak bere ere iparraldeko itsaldean, bapitat, finkaturik dago. Batipat, diogul, adibide bezala, nor ez da gogoratzen Iholdiko aferraz?

Cotelec enpresak 52 lagun dauka eta bere zuzendaria Ramuntxo Kanblonk da. Azkenengo Enbatak, Ramuntxori egin dion elkarriketa bat dakar, guztiz garrantzizkoa enpresa berriaren asmoak ezagutu nahi baldin badira. Horietako bat aipatuko dugu hemen.

Cotelec enpresak harreman berezirik izanen ahal du Euskal Herriko beste enpresaren batekin galderari, honela erantzun da: bai!, kooperatibekin harremanetan ibiltzea da Cotelec enpresaren asotariko bat, eta hortarako hegoaldera begira jarri gara.

Hegoaldera, azken hilabete hauetan, beste enpresa gehiago ere begira jarririk daude. Baionako Komerzio eta Industriako Ganbara, bere lehendakari Jacques Saint Martin dela, hegoaldeko enprekin, erreka bi aldetako harreman industrialak ugaritzeko eta hobegotzeko, lan handitan sarturik da. Bi hizkuntzetako tekniko ikastetxe berri bat sortua da Baionan. Bestalde, Delako Ganbarak ere, Baionan bertan, prefetaren etxea sortzeko alde da-goela sarritan azaldu du.

Cotelec enpresa sortzean, pauso eder bat eman da. Pauso gehiagoren, hots, presakako pauso gehiagoren adierazle balitz!

ALFABETATZE KANPAINA ITSALDEKO HERRIETAN

Gauza berezi bat, eta guztiz ederra delarik, gertatu da iparraldeko itsas herrietan. Hain zuzen, alfabetatze kanpainak eratu dira, eta jendeak gogo handiz erantzun ere bai.

Berrogei lagun baino gehiago bildu direla alfabetatze kanpainak segitze-ko esan zaigu. Inoiz ez dago hobeto esanda "eginen balitz..."

ROGER ETXEGARAI: FRANTZIAKO GOTZAIEN BATZARREKO LEHENDAKARI

Frantziako gotzaien Batzarreko nagusi berria Euskal Herrian jaiotakoa da. Mila bederatzirehun eta hogeita eta biei. Iparraldeko herritxo batean munda-ura etorri zen. Ezpeletan! Uztaritzen lehenik eta gero Baionan eta Erroman egin zituen bere ikasketak. Hirurogei ta lauean, berriz, Parisko apezpiku laguntzaile autatu zuten. Eta, hirurogei eta hamahiruz geroztik, Marselako artzapepizku da.

Urte gutxiren barruan, Elizako leku handientaraino igo da Roger Etxegarai. Baina hori bakarrik egin baldin izan balu, orain ez zuketean Frantziako Gotzaien Batzarreko lehendakari izendatuko, agian.

Beste gauza bat, ordea, badakigu, eta zera da: Frantziako Elizatik kanpora ere, Rager Etxegarairen izena maiz askotan entzun dela, eta askok gutiena uste dugun lekuetan eta mementuan. Adibidez, aurtun Lyonen "eme galduak" greba egin zutenean, beren eskubideak defenditzeko, Etxegarai gotzaiak delako eskubide defentsa horren alde aterazen jende guztiaren aurrean. Eta, berriki, Frantziako hain hedatua den "tiércé" edo zaldi karreraren aurka agertu zen.

Gauzak "horrela" izaten badira ere, logikaz beterik izaten dira batzutan. Orain artean Frantziako Gotzaien Batzarrearen lehendakari izan den Marti kardenala, eta Parisko artzapepizku, oso ezaguna da Eliza guztian eta hortik kanpora. Gizon "jatorra" esan ohi da dela Marti. Eta hala da; "jatorra" dela esatean egungo giza problemetaz arduratzen dela azaldu nahi bada. Eta oraingo Frantziako Gotzaien Batzarreko lehendakaria ere "jatorra" denez, nonbait "jatorra" izate horri garrantzi handia ematen diote Frantziako Gotzaien Batzarreko bazkideek.

"Jatorra"! Bide jatorragorik bilatu ote dezake egungo Eliza katolikoak?

"MOURIR A GERNIKA"

Duela hilabete batzuk "Les guerriers d'Euskadi" izeneko elaberria argitara eman zuen Parisko La Croix egunkariak berriemaile den Christian Rudelek. Nahiz eta Parisen lana egin, Rudelek amaika lan egin zuen bere liburuaz idazteko, eta lana ongi egin ere; berri asko azaltzen zituen, lehen aldiz hoietako batzuk, Gernikako gorabehera dela eta.

Gernikaz asko idatzi da. Dena ez da idatzi, eta inportanteena idatzi gabe izanen dela pentsatzea ez da gauzarik zailenetakoa. Idatzi den guztitik, euskaldunok zenbat idatzi ote dugu? Agian, betiko galderari betiko erantzuna eman beharko litzaioke. Baina hori, laster jakinen da nahi eta ez.

Orain beste liburu bat frantsesez (nola ez ba?) atera da izenburu honekin: "Mourir à Gernika". Olivier Orban argitaretxeak egin du, eta liburuak 26 libera balio ditu.

Irakurtzen duenak ikusiko du zein ederki margotzen gaituen, gu euskaldunok, liburuaren egileak. Era berdinean, kondairari bultzada handia ematen dio Jean Labrunie jaunak, delako elaberri argitzailearen egileak.

URZOLA

Euskaltzaindiaren Batzarrea

Urriaren 31an, arratsaldeko 4etan, izan zuen Euskaltzaindiak bere hileroko batzarrea Donostiako diputazioan.

Villasante, Haritschelhar, San Martin, Lizundia, Lafitte, Arrue, Irigoien, Zatarain, Zaitegi, F. Setien, Altuna, J. Goikoetxea, Zea-rreta, Atxaga, Aranalde, Mendiguren, J. Garmendia, Letamendia, E. Knörr, Ixurko, eta J.A. Irigarai bildu ziren. Azkeneko bederatzia lehen aldiz biltzen ziren, hileroko batzarre honetan.

OMENALDIAK:

● Karmelo Etxegarairi Azpeitian azaroaren 2an egingo zitzaion omenaldia gomitatua izan zen Euskaltzaindia.

● Azaroaren 30ean, Juan Bautista Eguzkitza zenari egingo zaio omenaldia Lemonan. 1875garrengo azaroaren 28an jaioa dugu. 1919garrean sartu zen Euskaltzaindian.

Beronen jaiotzaren ehunurte-hurrena dela eta Lemonan egingo du Euskaltzaindiak bere batzarrea.

11etan meza, 12etan batzarrea; alkatearen ongi-etorria, Villasanten agurra, Eusebio Erkiaga eta Xanti Onaindiaren hitzaldiak. Ordubietan bazkaria.

● Donibane Garazin antolatuko da Barbier zenaren oroitzapenezko omenaldia, abenduaren 21ean.

1875garrengo uztailaren 9an jaio zen Jean Barbier Donibane Garazin. Jaio zela aurtun dira, beraz, ehun urte.

«Neretzat Barbier jauna eusko idazleetan aurrenetako da», dio Orixek.

Oilarra kukurruka etxean da ari, jadanikan amatxo othoitzez Jaunari: bi eskuak ikaran, so kurutzeari; «Jaunak beha diezon egun berriari».

Euskal Herrian hain ezagunak diren bertso hauek Barbier zenarenak dira. Lan asko eta lan ona eginga dugu euskal idazle hau.

Beronez omenez eratu du Euskaltzaindiak omenaldi hau.

ZENBAIT GAI

● Xenpelar eta Txomin Agirre sarien berri eman zen.

● Urte Santua dela eta Luis Villasantek EUSKERA aldizkariaren lau ale eraman zizkion Aita Santuari eskuerakutsi bezala. Esker ona agertuz gutun bat bidali dio Euskaltzaindiari Aita Santuak.

● Euskaltzaindian iritsi diren liburuen berri eman zen: Ontsa hiltzeko bidea, Ipui Antzeko, Jose P. Ulibarri, Gizartea eta Parasozialismoa, Iparragirre, Janariak, Arrantza, Goiherri, Espe-rientziak, Liturji-itzulpenak eta abar jaso dira azken aldi honetan.

● Aditz sintetikoari buruz egin diren lanen eta bilkuren berri eman zuen P. Altunak. Zerrenda eskuen dutenez gero, azter dezatela lan hau eskatu zien batzarkideei. Eguberrietan, Mitxelena jauna etxealdetik denean, egingo da hurrengo bilkura. Aresti zenaren ordezkari Alfonso Irigoien sartu da batzorde horretan eta G. Epherre zenaren ordezkari Davant.

● Batzorde berriztatzeaz ere hitzegin zen. Araban den ordezkari-tza indartu beharra nabarmendu zen: Peli Martin, buru eta Endrike Knörr idazkari.

Donostiakoan, berriz, bi lantalde eratzea erabaki zen. Izan ere zeregin haundia du Donostiakoan.

● Eztabaidatxo bat ere izan zen Haritschelhar eta Arrue jaunaren artean. Elaberriari indar haundiagoa eman behar zitzaio-

la adierazi zuen Haritschelhar jaunak, oso arloste ginela arlo honetan eta.

—Elaberri onik ez da idazten inongo hizkuntzatan, erantzun zion Arrue jaunak.

—Beste hizkuntzatan iritsi du elaberriak bere gaina, gurean ez ordea ihardetsi zion Haritschelharrek.

EUSKAL IRAKASLE TITULUA

Euskal Herriak eta euskal diputazioek onartua duten erakunde bakarra Euskaltzaindia da. Euskaltzaindiaren esku utzi zuten gerra aurrean diputazioek euskal tituluak emateko eskubidea.

Euskal Unibertsidadetik ez den bitartean beretzat gordetzen du eskubide hau. Euskal irakas-

le tituluak emateko eskubiderik ez du, beraz, beste inork. Euskaltzaindiak bakarrik emango ditu honelako tituluak.

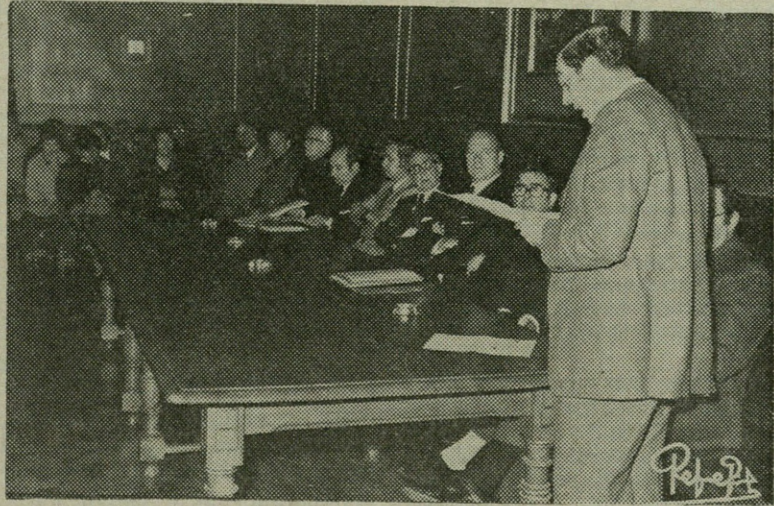
Ikastaroak edonork eman eta antola ditzake. Baina tituluak Euskaltzaindiak izendaturik duen batzordearen bidez emango dira. Filosofia eta Letretan lizenziatu direnak izango dira batzordeko. Hauek dira batzordeko: Alfonso Irigoien buru, P. Altuna buruordeko, X. Kintana, Letamendia eta Endrike Knörr lagun dituztelarik.

Ikastaroak antolatzeko batzordea ere taxutzen ari da: Lizundia, Mendiguren, Manex Goienezte, X. Garmendia eta abar dira tartean.

Euskal irakasle tituluak ateratzeko etsaminak urtean bitan izango dira: uztailan eta irailean, hain zuzen ere.

M. A.

Etxegarairen ohorez

Arana, Villasante, Silbestre Otamendi, Etxegarai, Imanol Elias, San Martin, Etxeniz

Karmelo Etxegarai hil zela, azaroaren 4ean bete dira 50 urte. Azpeitiko herriak ez dauka ahazteko bere seme ospetsua. Azaroaren 2an egin zion Karmelori omenaldi xume bezain bihotzia.

Hildakoez oroitzeko eguna genuen. Azpeitiko herria eta eliza Karmelo Etxegarai ospetsuaz oroitu ziren bereziki. Etxegarairen oroitzapenez eskaini zen meza nagusia. Villasante, Gandiaga, Altuna, Goikoetxea, Akesolo, Etxaniz eta Aranalde euskaltzainekin batera eman zuen elkar-meza Azpeitiko erretore jaunak.

Etxegarairen historilari, euskaltzalea eta kristau alderdia aipatu zituen Jose Luis Lekuona erretore jaunak, bere hitzaldian.

12etan, Udaletxean egin zen Etxegarairen ohorezko batzarrea.

Imanol Eliasek egin zigun alkatearen ordezkari ongi-etorria. Izan ere udaletxeak antolatua zen «Herriazale» elkartearen laguntza omenaldi hau. Mahaiburu Silbestre Otamendi, Azpeitiko alkatea bera izan zen.

Villasante euskaltzainburuaren agurraren ondoren Juan San Martin eta Jose Antonio Arana mintzatu ziren Karmelo Etxegarairi buruz. Karmelo Etxegarairen iker-lanez mintzatu ziren.

Azkenik, I KARMELO ETXEGARAI IDAZ SARIKETAREN berri eman zen.

Hona oinarriak:

1.—Edonork har dezake parte sariaketa honetan.

2.—Nork berak eginak eta argitara gabeak izango dira sari honetara bidaltzen diren lanak.

3.—Hiru kopia bidaliko dira, lema batez zinatutik.

4.—Lanak, 1976garren Apirilaren 30erako, eguerdiko 12etarako, Azpeitiko udaletxean izango dira.

5.—Udaletxeak izendatuko ditu epai-mahaikoak.

6.—Herriko jaietan emango da erabakiaren berri.

7.—Udaletxearen esku geratuko dira lanak.

Gaiak:

Azpeitiko kondaira, Olerkia, Ipuia.

Euskaraz eta erdaraz egin daitezke lanak.

Sariak:

Lehen saria: 6.000 pezta.

Bigarrena: 4.000 pezta.

Hirugarrena: 2.000 pezta.

Sail bakoitzean emango dira sari hauek.

Anaitasunezko bazkari eder batez amaitu zen Karmelo Etxegarairen oroitzapenezko egun zoragarria. Zorionak omenaldi hau burutzen lan egin duzuen guztioi!

IRAOLA

IDAZLEEN GORABEHERRAK CYMRU-N X LIBURU ETA DISKO AZOKA

Gure «Euskal Idazleen Elkartea» zoritxarrez aspaldi honetan lo-zorroan datzalarik ere, haren premia eta haren piztu-beharra nabarmen senditzen dugu euskaldun idazleok. Den-denon artean konponbiderik ez badago ere, sail batzutan bederen nabarmen senditzen dugu (eta areago egun hauetan) elkartu egin gintezkeela gehienok, geure abotsa entzun erazi behar genukeela, eta elkar lagunduz hasi.

Lumakideei doakie bereziki dei hau, hortaz, eta Elkarre haren azken Lehendakaria izan zen Torrealdaire areago.

Baina dei horrekin batera Cymru-ko (= Galesko) idazleei buruzko dato gogoangarri batzuk aipatuko ditut. (Ikus «The Welsh Writer and his Books», R. Gerallt Jones, 1973).

Aski da Cymru-ko demografia gogaratzea:

Cymru-ko jendaketa (1972) ... 2.700.000 lagun
«Kimri»-eraz mintzo (1961) ... 656.000 lagun

Cymru-ri buruzko gorabeherak guretzako argigarri izan daitezkeela konprenitzeko.

Ez hori bakarrik.

Jendaketa horren 3/4-ak (ia-ia bi miloi lagun) Hegoaldean pila-turik bizi dira, Caerdydd-eko (= Cardiff-eko) «hinterland»ean; oso ingletutako miatz-eskualdeetan, beraz. Hustutzen ari diren lurraldeetan atxiki du kimri-erak, hitz batez, jendaketaren laurden baten ahotan; eta soziologi modernoa dutenetan, berriz (Newport, Cardiff, Swansea) galdu egin da; edo galtzen ari da bederen, eta azkar.

Gaur, dena dela, neure honetan, idazleei buruzko gorabeherak aipatuko ditut soilki.

Zertan dira Cymru-ko gure lankideak?

Ez dut galdera osoki erantzun ahalko, jakina. Baina dato interresgarri batzuk eman, bai.

1971an, 177 liburu argitaratu ziren Cymru-n, kimrieraz; eta 1972an, 203 liburu. Alde honetatik, hortaz, Gales-tarrak aurreruntz doaz argitaraketaren sailen; baita, San Martinek eman ohi dituen datoen arabera iritzita, gure aurretik joan ere.

Kimrierazko eskoletan egiten den lana alferrik ez galtzekotan, eginahalak egiten dira gaur Cymru-n gazteentzako irakurgaiak prestatuz; eta 1971an, horretara, 46 liburu argitaratu ziren haurrentzako (argitaratutako kopuruaren % 26, hortaz).

Beste sail berezi bat ere badago Cymru-n: hizkuntza ikasten ari direnentzako liburu errazen saila. 1971ean, gomarazio baterako, hiztegi mugatu bat baliatuz, 14 liburu argitaratu ziren «kimri-dun-berri-entzako».

Argitara-etxeak larri ibili ohi dira ekonomiaren aldetik; kimrierazko liburugintzan galdu egiten baita dirua eskuarki («the market for Welsh books is not sufficient in strictly commercial terms»). Orain dela urte gutxi geroztik, laguntza txiki bat jasotzen hasi dira liburugileak gobernuaren aldetik: 10.000 esterlina 1972/1973an (bi miloi pezeta, gutxi gora-behera).

Zenbat liburu saldu ohi da? Gerallt Jones-ek dionez hau izaten da liburuen salmenta:

Hitz-lauetakoetan ... 1.000 ale
Bertsotakoetan ... 750 ale

Zenbait aldiz bakarrik, liburu batek edo bestek interes berezi bat duenarik, 2.000 ale sal daitezke. Inglesezko liburuek Cymru-n 500 ale saldu ohi baitituzte (nahiz ingelesez dakitenak 2.700.000 izan), gauza bat ageri da: kimrierazko liburua ez dela beharrek eragina erosten, eta askotan irakurri gabe gelditu ohi dela apaletan.

Cymru-ko Literatur-Sariak ez diote gaur gaurkoz idazleri bizi-modurik ematen: 1972an, esate baterako, 250/300 esterlinatan zegoen sarien erditsua (alegia, 50.000 pezatan).

Oraindik ere gaizki ikusia da, galestarren artean, kimrieraz idatziz edo bertako kultur-pizkunde lanen bitartez bizi ahal izatea. Zaharrek, batez ere, itsusi atxematzen dute bizipidea eta hizkuntza-ren langintza elkarri lotzea («a feeling that Welsh culture is, always has been, and should remain, close-knit, voluntary, part-time and essentially uncorrupted by the evils of financial inducement»). Zinez ez esan baitaiteke: «nihil novum sub sole»...

Idazle gazteak gero eta gogorkiago agertzen dira zaharren joera «ameslari» horren kontra. Baina oraingoz laguntza urria dute: idazleentzako moltsatan 21.000 esterlina eman ziren 1972-1973an (lau bat miloi pezeta). Ned Thomas-ek, esate baterako, ingelesezko literatura (!) azaltzen du Aberistwyth-en.

Idaz-lanak, bestalde, ez dira nasaiki ordainduak. Liburuen prestatueran, esate baterako, haxe zen (1972) lantsaria: 1.000 hitzen prestatuerak, 2 esterlina; egiten baitu: hitzak, 0,40 peseta. Liburu arrunt baten prestatuerak, horretara (50.000 hitz) 100 esterlina ematen zizkion egileari (1972). Eta, horrez gainera, salmentaren % 10 gehiago, liburua saldu ala emanak («the author receives 10 % royalty on every copy sold»).

Aldizkariak, berriz, badute gaur, gobernuaren aldetik, laguntza apur bat: 13.000 esterlina (1972-1973); hau da, bi miloi t'erdi pezeta. Bederatzi asteak daukenez gero Cymru-n, kontua erraza da.

Goitik jota ere, galestarretan bostetatik batek bakarrik irakurtzen du gaur kimrierazko aldizkariak; zeren-eta bederatzi asteak-riok, elkarturik, 50.000 ale saltzen baitituzte astero (1973). Euskal Herrian irakur-mailla hori bera lortzen ote dute gure aldizkariak? Ez dut uste.

Irakurleek, eta idazleek bereziki, dato hauetaz pentsatzea nahi nuke. Baita, bereziki, euskal kultura lagundu nahi omen duten horiei guztiei berri hauek zehazki jakin eraztea.

Itsumustuka ibili beharrik ez dago ta.

LARRESORO

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR'ek

sukaldian

HITZALDIAK

Durangoko Udaletxean egin zen batzarreaz hasi zen X. Liburu eta Disko Azoka. Haundikiro eman zitzaion hasera. Franzisko Amorrortu, Durangoko alkatea; Jose Inazio Alberdi, Gerediaga Elkartearen lehendakaria; Augusto Unzeta, Bizkaiko Diputazioaren buru-ordekoa; Olaizola, Gipuzkoako Diputazioaren ordezkaria; Luis Martinez Garnica, Bizkaiko «Información y Turismo»ko ordezkaria; A. Villasante, euskaltzainburua; Nikolas Alzola eta abar ziren mahai inguruan.

Alkateak hitzegin zuen lehen-bizi. Politikaren eta ekonomiaren aurrerakuntza kulturen oinarritzen zela esan zuen. Eta Liburu eta Disko Azoka honek bultzada haundia eman behar ziola euskal kulturagintzari.

Gerediagarren izeneko hitzaldia Nikolas Alzolak egin zuen. Euskal kulturagintzak sustai zaharretatik bide berrietara jo behar zuela adierazi zuen. Geure benetako baloreak eta geure burua inori saldu barik; aurrera bai, baina katea eten edo apurtu barik.

Ondoren iazko «Gerediaga Sari» berri eman zuen. Eskola-tan euskara sar zezatela agintariei eskatuz amaitu zuen bere hitzaldia.

A. Villasante ere Nikolas Alzola bideari jarraitu zitzaion.

Beobide eta Olaizola

Legeak eskolatan euskara sartzeko aukera jartzen zenez gero, lege horretaz baliatu egin behar zela adierazi zuen. Eskolan sarrerarik ez duen hizkuntza hil egiten da. Herriaren arima hilko litzateke. Horretaz ardura zitezela eskatu zien agintariei.

Juan Ramon Urkijo, «Real Sociedad de Amigos del País»eko lehendakariaren ondoren Luis Martinez Garnica, «Información y Turismo»ko delegadua mintzatu zen. Euskal Liburu eta Disko Azokaren eta euskal kulturagintzaren alde mintzatu zen.

SARIAK

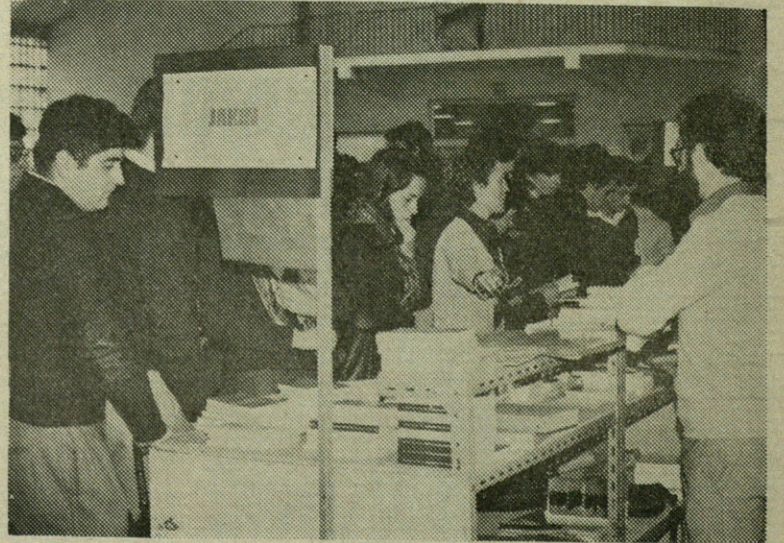
Euskarazko eta erdarazko liburuak saritu ohi dira.

Euskarazkoetan lehen sari nagusia SAIOKA 2 eta SAIOKA 3 eskola liburuei eman zitzaion. Liburu hauen egile IKER argitaldaria dugu.

Aipamenak:

Prosan, Joxe Ramon Erauskinen AIEN GARAIARI. AUSPOA Liburutegiak argitaratu du.

Poesian, Zulaikaren ADANEN POEMA AMAIGABEARI. KRISSEILU argitaldaria argitaratu du.

Iker-lanean, SIADECOREN GOI-HERRI BAILARA INDUSTRI-GINTZA BIDEAN deitu liburuari. GEROK argitaratu zuen.

Saiakeran, Andoni Iralaren BAT BITAN BANATZEN DA liburuari. ETORREK argitaratu zuen.

Pedagogian, ALFABETATZEN liburuari. CINSAK argitaratu.

—oOo—

Erdarazkoetan lehen sari nagusia Pierre Narbaitzen LE MARTIN BASQUE liburuari eman zitzaion.

Aipamenak:

Iker-lanean, Diego Perez de Arrilucearen LA HERMANDAD DE IRURIAZ liburuari. Gasteizko Aurrezki Kutxak argitaratu.

Saiakeran, Caro Barojaren INTRODUCCION A LA VIDA SOCIO-ECONOMICA DEL PAIS VASCO liburuari.

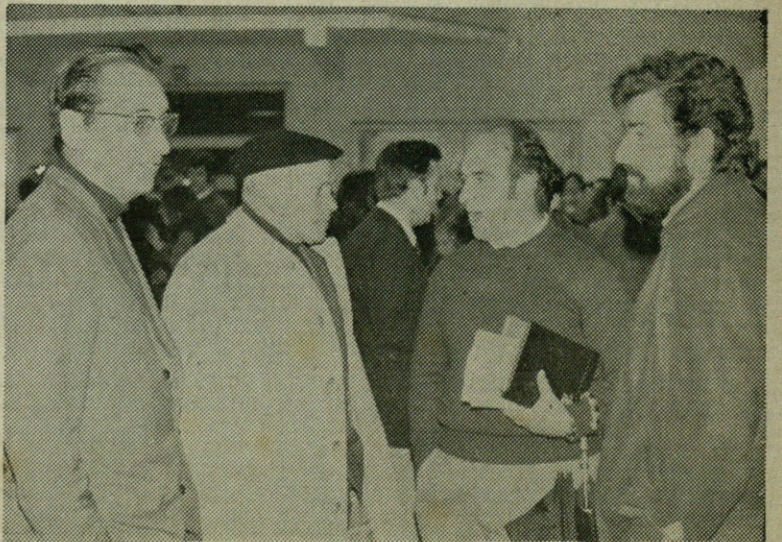
Literaturan, Martin Ugaldere LAS BRUJAS DE SORJIN liburuari. AXULAREK argitaratu.

Sari berezia Arabako Diputazioak agertu duen Ulibarriren Gutun Liburuari opa izan zitzaion.

Epai-mahaiko: Abel Muniategi, Mikel Lasa eta Endrike Knörr izan ziren. Idazkari, berriz, Gerediaga Elkarteko Jose Inazio Bilbao izan zen.

ARGITALDARIEN BATZARREA

Etor. Gordailu, Herri Gogoa, Ediciones Vascas, Jakin, Krisseilu, Auspoa, Ares, San Miguel eta beste bakarren bat bakarrik agertu ziren azaroaren leian,

Zabala, Uztapide Atxaga, Torrealda

arratsaldeko 6etan egin zen batzarra.

Bestek zergatik ez zuten parte hartu?

Urtero bezala batzarre hau erdaraz egin zen. Argitaldarien euskaraz dakien ordezkaria bidaltzeko garaia badelakoan gara.

Gerediaga sarien eraketa eztabaidatu zen, besteak beste. Batzarre honetako xehetasunak hurrengo batean emango ditugu sakonago eta zabalago.

AZOKAN BARRENA

Jende asko ibili da azoka honetan. Larunbatean eta igandean, bietan ibili da jendea lodi. Argitaldaria askok parte hartu du. Ikusmiran eta erosten zebilen jendea ere ugari izan da.

Saltzaileari sinetsi nahi baldin badiogu, liburu eta disko asko saldu da aurtun. Zenbait saltzaile liburu eta diskorik gabe geratu zen.

IRAKUR, ERDERISMOS EUSKARA BATUA ZERTAN DEN eta abarrek arrakasta haundia izan zuten haseratik. Ipui liburuxkak ere asko saltzen ziren kontua entzun genuen.

Baina honetaz ezin dugu xehetasun haundiegirik eman. Saltzaileengandik egia garbirik jakitea zaila izaten da. Azoketako saltzaile zahar eta zomorroa izan ohi da. Zenbaiten esanari beroarena kendu behar izaten zaio, beste zenbaitenari, berriz, hotzarena.

Dena den irakurlearen eta eroslearen joerak ezagutzea beharrezkoa litzateke. Argitaldarien esan beharko ligukete hori. Ea, bada, datorren urterako zenbait xehetasun jakiten dugun!

IRASTORTZA

NEKAZARITZA AN ETA EMEN

Jose Alkiza

Artoa eta erremolatxa

Artasoroak oritu dira. Lorea eta galdotxa kendu zitzaizen ganadujatenetarako, orria ere bildu zaie eta soilduak ageri dira, burua batzuek tente eta besteek zintzilik dutela. Tartean babarrun biltzen ari da amona.

Gaur Gipuzkoan ez da ageri artasoro luze zabalik; baiña batere erein gabe ere ezin etsi dute baserritarrek. Ohitura-ren indarra. Babarrunak ere diru egiten du azokara eraman eta lakarika saltzeko; beraz artoa, babarrunaren esolatarako bederen, ereiteari ez zaio zeharo utzi.

Zeharo taloa jateari utzi zaio. Ona zer dioten bertso zahar batek:

eta behera. Une ontan 7,50 peztan dago kiloa an eta Argentinakoa, berri, 8,60an, baiña noiz arte? Eta zenbatean erosi ahal izango da urte guztian zehar? Ori ez dizu inork esango.

Orduan zertan oinarritu behar dute beren negozioa, edota bizibidea, zerrigizentzailleek, egartzileek eta txahalak aztetik bizi behar dutenak? Oinarripiko lurra dardaratzen zaigunean ez da giro zutik irauten.

Erremolatxa.

Nork ez du gogoan igaz milloiak eta milloiak gastatu zirela azukrea erosten Espainian bertan behar aibat erremolatxa sortu ez zelako?

Nekazariak, aurreko bizpahiru urtetan erremolatxari kosta prezioa ere opa ez zitzaioelako, ereiteari utzi egin zitoten. Bere lurretan beste zerbait arrapa zezakeen guztiak, beste zerbait ori erein zuen eta ondorenean etorri ziren etxekoandreen lantzuak eta azukrea denon patrikaratik paga beharrak.

Orduan agintariak ere ohartu ziren, obe dela erremolatxari berea ematea eta aurtan prezio berriak eta modu berriak izan dira.

Andaluzian erremolatx biltzea joan den iraillean bukatu da, eta 2.000.000 tonelada inguru jaso dituzte. Ez da ori arrigarriena.

Orain datorren urtean zeiniek zenbat erein nahi duten deklaratu behar dute nekazariak... eta dagoeneko 5 milloi terdi izateko aibat eskabide azaldu dira. Oraindik probintzia bat edo besteak kontatzeko daude eta danetara 6 milloien eskabidea errex osatuko omen da.

Orain txarrena da oinbeste tonelada erremolatxa bere garaian eho eta azukre bihurtzeko fabrikarik ez dagoela Andaluzian. Orain arte ango erremolatxak ehotzen zituenak, 3 milloi tonelada baiño gehiago ez baititzake egin urtean.

Nekazari batek baiño gehiagok eskabidea goitik egingo zuen, noski, baiña jeneroa pagatu ezkerro badago nork lan egiña. Or ikusten itxurazka prezio bat jarri, dirua aurreratuz laguntza batzuk eman, eta makineriz osatzeko errexatasunak jarri ezkerro, badagoela oraindik lanerako gogoia. Tristeia da prezioek olako gorra beherak ibiltzea, gauzak garaiz eta behar bezala erabakitzen ez direlako.

Orri gutxi balitz bezala, aurtan arta kosetxa txarra da, igaz baiña artale gutxiago jasoko da, Galizia eta Ebro aldeko artasoroetan batipat. Gaiñera beste jokabide maltzur bat bat azaldu da tartean: Espainiako artasoroetan artoak etxeraten asi diren garaian eta nekazariak beren labore salgai jarri duten unean, al-mazenista aundi batzuek, lehendik pillatuta zeukaten kanpotik ekarritako artoa atera dute saltzera, bertako artoaren prezioari merke eusteko.

Orrela datorren urtean artoa zein nekazariak erein nahiko du?

Itz bitan esateko, ganaduzaleok behar dugun artalea, Espainian bertan sortzen ez baiño kanpotik ekartzen saiatzen dira. Joku onek, ordea, izugarritzko arriskua du; Iparrameriketako artoaren prezioak, kattagorriak bezain errax egiten baitu gora

BERRIAK

EUSKAL ERRIKO ARDI ARRAZA

Zenbait baserritarrek ardi guztiak bi klasetan banatzen dituzte: «ardiak» eta «borroak». Ardiak emengoak dira, borroak Kastilla aldean izan ohi diren gaiñerako ardi klase guztiak.

Beterinarioek eta ortik zehar ardiez idazten zutenak alderantzira egin digute: Euskal Erriko ardi guztiak arrazaz «latxa» dira eta kitto.

Orain ordea Euskal Errian aintziniatik bizi diren ardien artean bi arraza zeharo desberdinak daudela esanez asi dira: bat latxa, jakiña, eta besteari «raza vasca» deitzen diote.

Arraza ontako ardiek muturra konkorduna dute eta ez txapala, ezurrak luzexkak, kolorea zuri-gorria, illea luzea eta lodia. Burua, mehar antxa baiña aundia, soilla, ez dute ille mototsik kopetan. Ahariak ere batzuek adar gabeak dira eta denak belarri aundiak.

Ardi arraza au nondik eta nora sortua den ez dakite oraindik baiña dirudienez euskaldunok geurok bezain zaharra omen da gure lurtean. Arraza ontako zenbat ardi dauzkagun jakitea oso zail da; baiña Bizkai eta Gipuzkoako ardi zuri-gorri asko arraza ontakoak izango dira. Frantziaren bestalde «Basco-Bearnaise» deitzen diote, iparraldean bai baititugu oietakoak.

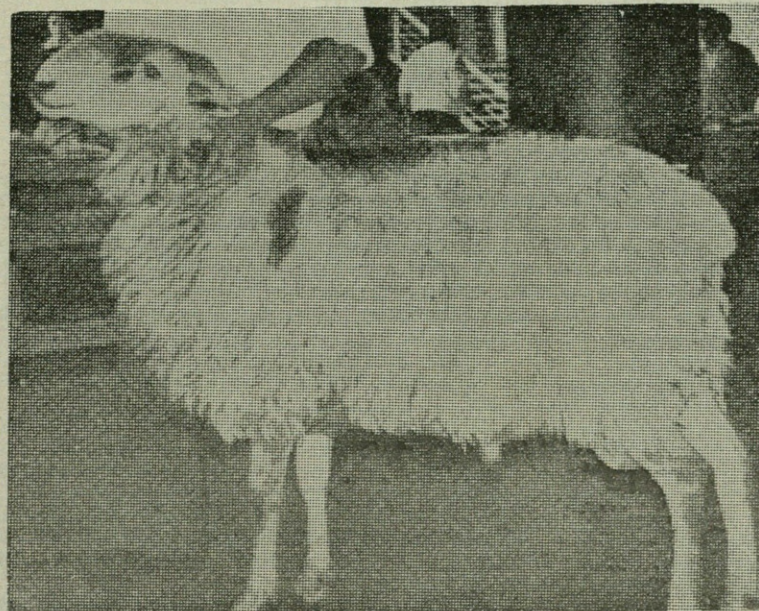
Gaur munduan animalien arteko arrazari inportantzi aundia ematen zaio, eta arraza bat bakarrik ere gal ez dadin ahaletzeko egiten dira. Ontaz gaiñera, ardi arraza au esnetarako oso ona da eta leku apaletan mendi goitara igo gabe errax etsitzen duena. Behar bada etorkizunerako alderdi onetxe du ajolarik aundiena. Etxe-ardi izango litzateke, urte guztian baserri inguruan bertan, mendira igo gabe, ondo biziko litzatekeena eta esne asko emango lukeena.

Orain arte arraza obetzeko ez da, noski, ezer egin; baiña badira artzaiak latxatik bereizten dutenak eta berentzat nahiago izaki, arrazari garbi eutsi diotenak.

Nork daki, zenbait baserrian, esne behiak baiño gehiago ez ote luketen utziko esne ardiok?

ZEUK NAHI DUZUNEAN ZERRIKUMEAK JAIO

Inglateran asmatu dute zerramak umeak noiz egingo dituen bezperatik jakiteko modua.

Orain arte gure baserrietan, eta granjetan ere bai, zerramak berak nahi dutenean egiten dituzte umeak; eta gaiñera, gehienetan illuntzean edo gauean, ots, lanerako baiño atsedean arzteko eta lotarako gogo gehiago daukagun garaian. Ori delata zerramakin lanean ari direnek ezin dute ordu jakiñik izan arratsaldean lanari uzteko; gau eta egun, jai eta aste egon behar izaten da zerriei begira.

Orain, ordea, indizio bat eman zerramari eta zeuk nahi duzunean ume egin erazteko sistima sortu dute.

Ortarako lehenbizi jakin behar da zerramak umedun dagoen bitartean sustantzi bereizi bat, progesterona, eukitzen duela odolean eta sustantzia ori ahi-tzen bazaio, berehala botatzen dituela umeak. Zerramari bere gisa utzita ere, umeak egin baiño lehenxeago, sustantzi ori zeharo gutxitzen zaio.

Beraz nahikoa litzateke, progesterona ori sor ez dakion indizio bat ematea, ordu gutxi barru umegiñean asteko. Eta orixe da asmatu dutena.

Zerrama denborak beteta dagoenean, indizio bat sartzen diote eguerdiarte, eta 24 ordu barru zerrama umegiten asten da. Orrela zerrikumeak egunez eta lanerako garaian jaiotzen dira, ez dago gauak galdu beharrik.

SAR ZAITEZ SEGURUAN

Baserritar! 55 urte bete badi-tuzu eta orain arte segururik ez bazenuen zure baserriaren «líquido imponible» 25.000 peztatik pasa egiten delako, sar zai-

tez lehen bait lehen zuentzat jarri berria duten seguru ortan.

Izan ere aurtengo urtearen barruan sartzen bazara, bost urtez pagatu ondoren kobratzen as zintezke; baiña egun bakar batez utsegiten baduzu oraingo egokiera au, 10 urtez ari beharko duzu pagatzen ezer jasotzen asterako.

Badakizu, paper oiek goizetik illuntzera egiten, zail izaten dela. Ez ezazu utz azken egunerako paperak zuzentzea; bada ez bada ere, obe duzu garaiz ibili.

Zer eta nola egin, geure ustez lehen ere Z.A.ko orri ontan garbi adierazi genuen baiña, erabaki eziniñik bazabiltza, ermandadeko sekretarioak esan behar dizu, eta bestela, zator gure ofizinar: Lurgintza. Andia 7, 1.º Tolosan, eta saiatuko natzaizu zer nola den adierazten.

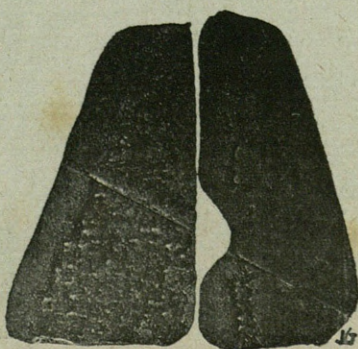
PAULO ETA JOSE M.ª

Gure lagun arteko bi baserritar gazte il zaizkigu aurtengo udazkenean. Altxagan bat, Iparragirreko Paulo Mujika. Gaitzak eraman badu ere, uste gabean gertatu zaigu sasoi ortako mutil gazte baten joan beharra.

Itziarren bestea. Isasiko Jose M.ª Aranberri. Egur garraioan zebilela enborrak arrapatu zuela ta...

Bakoitza bere baserrian jolake lanean ari ziren mutillak biak. Arbola zaharra, erortzeak pena ematen badu, ze min ez du emango zuhaitz gazte lerdana erioaren zurrinbilloak jota puskatzen duenean?

Ar bezate bien etxekoek gure samin agurra, badakite bihotzez ematen diegulata.

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

SEI MILA EUSKALDUN LURDEN

urriaren 19an

Lapurditik, Baxenabarretik, Xiberotik milaka baziren Euskaldunak Lurdeko karriketan: iduri zuen Ezpeletako edo Baigorriko plazan ginabiltzala.

Bederatziak gabe, hiru-ehunazka zoatzen, apez bana predikari, Gurutze-bidea egiterat.

Hameka orenetan, lur-azpiko eliza-nausian, elgarrekilako Meza genuen.

Belokeyo fraidek, ehungarren urteko bestetan, azken eguna zuten: hortako zion Baionako Gotzaiak Belokeyo aita Abadeari elizkizunetan buru jartzea eskatu.

Abade-makila eskuan sartu da, beraz, Aldareari buruz, berrogoi meza-mailen ondorengotik; beneditar batek sei mila fededuneri kantrazten ziotelarik:

«Bihotz eta gogoz bat
lehen fededunak
Ogiaren hausteko
biltzen ziren denak...»

Elizondok, Kanboko Erretorak egin du lehen irakur-aldia; gero Garaziko kantariak: «Kanta Jauriari kantu berri»...

Belokeyo aita batek Ebanjelioa irakurtu ondoan, Abadeak hitzaldia:

«Beti gazte da Jainkoa; beti gazte sortzen da berriz sainduen bihotzetan.

...Kanpotik eta barnetik ere indar galgarriak jazartzen ari zaizkigu.

Ez balin bada, heldu diren egunetan, Euskalduna erroto fededun argituago eta euskaldun zintzoago, ezin du iraun gure artean kristau-sinesteak, ezin ere iraun euskal izaiteak...».

Itsas galerna bezalako indarrarekin, errepikatu dute orduan

denek: «Sinesten dut, Jauna, sinesten dut».

Bi aitek kantatu dituzte, segidan, egun hartako xede handiak; eta aditzaile guziek doblatzen zuten azken bertsoa:

—Zabal dadila Berri Ona!
—Maita dezagun denek elgar!
—Mundu Berrirat igan arte!

—oOo—

Arratsaldean, lau orenak gabe, jendez bete-betea zen Arrosario-ko eliza.

Belokeyo bi irakurlek aipatu dituzte Apokalipseko Emazteak eta Sugea. Jainkoaren indarren eta ilunbetako indarren arteko gudua gogoan, eman dituzte denek —zer karrarekin!— hiru salmo.

Orduan aita Abadeak: «Zazpi izarrak eskuineko eskuinean dauzkana Jesu-Kristo da; zazpi izarrak zer dira? Gure kristau multzoetako, gure elizetako argi dirirak.

...Atsegin dut zuei, Eskual Herriko fededun adiskideak, atsegin dut zuei eskerrak ematea: lehen ehun urte hautan Beloken, Jainkoaren zerbitzari, hil diren-tarik gehienak zuen etxetarik ziren eta eskual-elizetarik.

—Diriraraz dezala beti Lurdeko Amak eskual bihotzetan Argia!»

Egun kartsu hartako kantua eman dute orduan denek:

«Zuk bidean, Ama, beti
diriraraz Argia,
Sinesteaz doan goiti
gaurko mundu berria».

L. B.

ELIZAREN BERRI

LOIOLAKO ERLIJIOSO BATZARREA

FINKAMENDUAREN ETA BIZITZAREN ARTEAN

Joan den abuztuaren 31tik irailaren 4era, jakintsuek batzarre bat egin dute, besteren artean: Erljio Soziologiaz Nazioarteko XIII. Batzarrea.

Besteren artean, Yugoslabiako Marko Kersevan-en hitzaldia nabarmen erazi dute komunikabideek. Zera ziotsan Kersevan irakasle gazteak: erlijioa sozial formazio jakin baten goi-egituraren fenomenutzat hartzea ez dela gaurregun, inola ere, erlijio prolemari eman dakiokeen teoriatzko soluzio marxista bat; baizik ere, kaso bakoitza beharko litzatekeela aztertu.

Bestalde, Aranguren gazteen eta erlijio instituzionalizazioaren arazoa planteatu zuen. Eta gazteen artean nabari diren erlijio liberearen proba batzuk aurkeztu zituen: Jesuszaleen, mendekoste zaleen, karismatikoaren mugimenduak. Eta konklusio hau ateratzen zuen: eliz egiturak modu berrian, irekierik, malgu edo flexible eta hainziki planteatzen ez badira, ez dutela erlijio joera bizi horiek Eliza onartuko inola ere; Elizak ez duela zeregirik izango mugimendu horiekin. «Oraino denbora asko ez dela, ezin pentsatzeko zen erlijioa Elizatik kanpo. Elizek egoera horri erremediorik ipintzen ez badiote, haro berri bat ikusi beharrean izango gara: hartan, erlijioa, eta batipat gazteen erlijioa, nonahi aurkitu ahal izango dugu Elizan ezik, Elizetan ezik. Gauza paradoxikoa dateke hori; baina, azken finean, paradoxak egia gertatu ohi dira inoiz».

Burutazio horiek irakurtzean, Loiolako Erljioso Batzarrean joerak datozkit burura. Hauxe nabari diot aipatu batzarreari: finkamenduaren eta bizi nahiaren arteko borroka.

1) Finkamendu arriskuak.—Urriaren 26an, erlijiosoan Batzordeak bere bileratxoan egin zuen, urteoroko Batzarrea, Abenduakoa, gertutzekotan.

Finkamendu arriskua adierazten duten zenbait seinale agerian agertu zen. Ezagutua izan nahia. Defentsibara jo nahia. Finkatu, ezarri nahia.

Eta ondoko alde biotatik agertu zen halakoxe joerak bat, arina, barne isilpetik diharduena, funtsean kezkatxoren batek eragin eta sortua:

a) Euskal mintzodun erlijiosoek beren batzarrean bildu baldin badute, Euskal Herrian bizi baina euskal mintzodun ez direnek beste elkarte paralelo bat sortuko duten kezka. Eta horren ondorioz, euskal mintzodunetara mugatu partez, zergatik ez bildu guztiok batera? Ageritutxo bat egin zuen joeratzko horrek.

Funtsean badakigu zer nahi duen adierazi horrek: orain arteko euskal mintzodun elkarteaz uste gutxi samar izatea. Funtziorik ez ikustea orain arteko elkarteari. Eta borrokari izan nahi baina gehiago, nork bere burua besteren esku entzun nahi izatea.

Hitz batean, euskalduntasunak Euskal Herrian zereginik ez duela pentsatzea.

b) Bestetik, finkamendu arriskuaren aldetik, baina beste ikuspuntu batetik, hauxe agertu zen aipatu bilera-txoan. Euskal mintzodun ez direnei buruz, eragin bat beharko lukeela elkarteak. Baina, beldurti samar atera zen puntu hori. Ez ote gaitu lan horrek geure oskol edo larru petik atera eraziko? Euskaldungoak itxitasuna esan nahi balu bezala, beti berean egotea esan nahi balu bezala.

Finkamendu arrisku aldetik horiek izan daitezke erlijioso elkarte horren akatsak. Baina, bizi nahirik ere, eta ez neurri txikiagoan, nabari zaio.

2) Modu askotara nabarmendu zen bizi nahi hori. Elkarteak ez daitezke, inongo modutan, bere baitan itxi. Modu batera eta bestera agertu zen xede hori. Elkarteak «proselitismo» joera behar du. Jendea euskaldundu egin behar da. Integratu. Ez da beldurrik besteek integra gaitzaten. Gauden baino gehiago gauza zaila izanen da. Beraz, erlijioso elkarteak borroka giroa bizi behar du. Erljiosoak ez lezake ebanjelio lanik egin Euskal Herrian —agertu zen behin eta berriz—, euskal mintzodun izan gabe.

Baina, gainera, erlijioso elkarte inor ere ez daiteke euskaldun izan, urtean behin edo beste bere burua

euskaldun sentiturik: elkarte bileretan bere burua euskaldun ikusirik bakarrik. Egunoroko bizi bizi duen tokian erlijioso familian, hantxe ikusi behar du bere burua euskaldun. Horretarako, ingurua, erlijioso familia, euskaldundu egin behar du.

Eta hitzez eta teoriak baino areago lanaz: euskaldun bezala lan eginez.

Jende berria euskaldundu behar honek, bizi beharra sortuko dio edozeini, aldatu beharra, xede eta asmoak ber-pentsatu beharra. Beste bat kultura batetan integratzek, kultura horren aberastasuna bait dakar.

Bizi nahi horren beste seinalea, hauxe izan zen: Erljioso elkartearen urteoroko batzarre beti Loiolan egin partez, komeni zela Euskal Herriko beste zenbait parajetan ere egitea: horrela, jende batekiko harremanak sortuko zirela, erlijioso eta eliz hierarkiaren arteko harremanetan ez zela mugatuko apezpiku bakar baten ikuspegietara e. a. (Izan ere, puntu honi buruz, eta joan den urtean barna, izan bait da puntutxoaren bat eztabaigarri).

Bizi nahiaren beste seinale bat hontantxe agertu zen: seroren kontzientziazio beharraz hainbat mintzo garelarik, ez ote dugun ahazten gizonezkoen kontzientziazioa. Orobat beste honetan ere, edozeinek uste izaten duela hau: serorak denak batera eramane daitezkeela: hitzaldi bat beretara, ikasaldi bat beretara, bide bat beretik; bien-bitarte, inori ez zaio bururatzen horrelakorik egin dezakeenik gizonezkoen buruz. Zergatik hori?, galdegiten zen.

Horra beraz. Alderdi biak gonbaratzekotan, dudarik ez da, balantza bizi nahiaren alde eroriko litzatekeela, finkamenduaren aurka.

Hain zuzen, urteoroko batzarrearako, datorren abenduaren 29-30ean egingen denerako, puntu hauxe hartu zen gaitzat: Euskal Herrian den jendea, erlijiosoetatik hasirik jakina, nola integratu herri bateratu bat egitekotan. Eta herria aipatzen dugularik, integrazio hori zer-nola hartzen den bistan dago.

AMUNSA

ORMAZABAL - DAR DUNIXI

ETXEGINTZA TA ETXE-TXUKUNKETARAKOAK
URALITA ORDEZKARIA

TOLOSA

Urrutizklfiak:

Etxekoa: 65 19 60

Landolakoa: 65 19 33

URRETUXA

Urrutizklfiak:

Landolakoa: 67 17 84

ERAKUSTOKIA: Tolosa'n - Zumaiakarregi, 7'gn

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserritar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gafiera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRENTERI

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTITATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizklfiak: 41 20 65

DONOSTIA

ATE OPARIK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

elgoibar

Aurreko igandean urriaren 19an, gaixo elbarrituak gure herrian elkartu ziren, larogeita hamar inguru, herritarrak kontatuaz.

Egunari hasiera emateko 12 1/2 etan Meza izan zuten, Meza tartean, sortu duten «Fraternidad de Enfermos de Guipuzcoa» elkarteari buru hitzegin zuten, dituen elburuak eta nahiak azalduaz.

Eguerdiko 2etan bazkaria; herriko soziedadeak prestatua. Bazkal ondoren alaitasuna ageri zen, herriko abeslari eta dantzari gazteak joan zitzairen abesti eta dantza saioa eskeiniatz. Baita Lasa soinu-joleak ere ipini zuen giroa, bere soinuaz.

Egun alaia igaro zutela pentsatzen dugu; eskerrak herriko soziedade eta parte hartu zuten guziet, baina batez ere eskerrak emakume talde bati, hauek izan baitziren eguna antolatu zutenak.

Gaixo hauek esan dugun bezala «Fraternidad de Enfermos de Guipuzcoa» elkarteak sortu dute; Donostian dute lokala eta «Bidean» aldizkaria ere argitaratzen dute; gure herriko gaixoak parte har dezaten lagundu behar diegu.

Asmo hauek dituzte emakume talde horrek.

Bi urte inguru etorriko dira «KARAKATE» elkarteak sortu zela; perretxiko kontua dute gai garrantzitsuena, herriko aktibidadetan ez da elkarte honen izenik azaldu orain arte, baina, itxura denez hasiak dira lanean.

«Deba bilarako umeen lehenengo perretxiku txapelketa» antolatu zuten urriaren 26rako, baita hitzaldi bat gai hontaz ere, Aranzadi elkarteak Arrondo jaunak eman zuela.

Oso harrera ona izan du txapelketak, talde asko ibili ziren perretxiko bila. Igandean Plaza Nagusian ageri ziren taldeok bildu zituzten mota guztiak.

Epai-mahaikoak Aranzadi elkarteak izan ziren, eta sarituak ondoren aipatzen ditugun hauek:

1.º) Saria: EKINTZA taldea (Herriko Ikastolakoak).

2.º) Saria: Luis Ezeiza Ikastetxeak (Eskoriatza).

3.º) Saria: Eduardo — Jose Taldea (Elgoibar).

4.º) Saria: Pedro Muguruza Ikastetxeak (Elgoibar).

5.º) Saria: Pilar Ikastetxeak (Elgoibar).

6.º) Saria: Markos taldea (Elgoibar).

7.º) Saria: Bostak taldea (Elgoibar).

Karakate elkarteak bazkideei aurrera jarraitzea opa diegu, ez dalte zela urtean txapelketa bat antolatu eta nahikoa dela esanaz gelditu; herrian ditugun arazoez arduratu eta parte har dezatela.

Aurrera mutitok! Mutilak bakarrik baitira elkarteak bazkideak!

SIKUTEI

eibar

—Club Deportivo delakoak «San Andres Argazki Erakusketa» izeneko lehiaketa prestatu berri du.

Gipuzkoa, Bizkaia, Araba zein Nafarroako argazkizaleek parte hartu ahal izango dute. Gaia, Euskal Herriko «herri-jaiak» beharko du izan.

Argazkiok Club Deportivo-ra bertara (Dos de Mayo, 16) bidali beharko dira, azaroaren 12 baino lehenago, eta San Andres egunaren inguruetan erakusketa orokor batez agertaraziko.

—Azaroaren 12an, Migel Anjel Arbea nafarrak bere saio hoitako bat eskainiko du Armeria Eskolan.

Arbearen saio hau, musika «folk» delakoari buruz burutua den programa luze baten barruan eratuko da.

Armeria Eskolako Areto Nagusian iluntzeko 7etan.

—Azaroaren 16an, «Dantzari Eguna» izango da Arraten.

Egun hau Kezka Taldeak eratua da urtero bezalaxe, eta beste zenbait saioaren artean, hirurogei dantzari «antzinatasun-ikurra» eskainiko zaie.

Jose Luis Perez Sarasketaren zuzendaritzapean ari den Kezka Dantza Taldeak, laurehundaka dantzari

eta dantza-ikasle ditu, eta urtero urtero oparitxo bat ematen zaie «zahartxoenei».

—San Andres bezperan, azaroaren 29an hain zuzen, Orfeoi Donostiarrak kantaldi bat eskainiko du San Andres Parrokian, arratsaldeko 7etan seguru asko.

Hamabost urte dira donostiarrek ez dutela gure herrian kantatu. Aurtent «escolania» delakoa ere berekin etorriko da, haur kantariak alegia.

ARRATE

euba

HAZKUNDEAREN ONDORIOAK

Gure hauzuna hau industrializatzen ari den neurrian, biztanleak ugalduz doaz, eta hazkundera berez txarra ez bada ere, bere barnean sortzen diren arazo batzuei erantzun bat ematen ahalgintzen ez bagara zama astun bihurtu litezke. Euban —Euskal Herriko toki gehienetan bezalaxe— ez dira hazkunde hontarako programaketak egin eta ondorio bezala hainbat arazo ditugu: Ura, eskolak, jolastokiak, etbar.

Lehenago putzura edo errekarara joan beharra izaten genuen ura ekartzen, egun ordea herrian dugu, grifoa zabaltzea baino ez, baina eginda dauden deposituak txikiak direnean edo ta tuberiak zahartuta daudenean? Bata dela edo bestela dela, egunean hainbat ordu egoten gara ur eskasiaz, bai udan eta bai neguan. Zer egin ur barik?

Orain ez dago ez putzura ez hainbait joaterik papertegi eta beste lan-tegi batzuek urak zikindu bait dituzte, beraz ura dugun bitartean baldetan hartzen dugunaz pasatu behar izaten dugu ez datorren denbora. Zer egin?

Arazo honen aurrean ezin gaitzke ixilik gelditu edo eta bakarka konponbidea bilatu, alkartasuna behar da honelakoetan; ura beharrezko dugu, ez da lujo bat.

ISABEL

oriako alegi

HITZALDIAK

Aspaldi honetan hitzaldi askorik gabe egon ondoren bat batean bederatzi hitzaldi antolatu dira gure herrian, Eguberri bitartean emateko.

Hizlariak

Joseba Goñi Ap. (Don Josemaria guretzat), urte batzuk gure herrian apaiz bezala egin zituen. Historialari bezala dabilena eta Bilbo, Donostiako E.U.T.G. eta apaiztegiak irakasle dena.

Francisco Esnaola Ap. Ordizitarra berez, Fisikan lizentziatu eta aspaldidanik Donostiako Kolegio batean Fisika irakasten ari dena.

Emeterio Zaldibia Jn., Tolosako Ikastolako zuzendari dena.

Gaiak eta Egunak

Azaroak 5 J. Goñik: «Hasierako Kristau Herria».

11 E. Zaldibiak: «Gaurko pedagogi berria (I)».

12 J. Goñik: «Eliza hamabost gizalditan nagusi eta agintari».

19 J. Goñik: «Eliza beste indar askoren artean burrukan».

25 E. Zaldibiak: «Gaurko pedagogi berria (eta II)».

26 F. Esnaolak: «¿Cómo se ha hecho el universo?»

Abenduak 3 F. Esnaolak: «¿Qué será el universo en el futuro?».

10 F. Esnaolak: «¿Hacia dónde va el universo?».

17 F. Esnaolak: «Técnica y futuro del hombre».

Parrokiako zentroan izango dira J. Goñi eta F. Esnaolarenak, zinean E. Zaldibiarenak. Guziak iluntzeko zortzi-terditan. Hitzaldien gai-buruek berek adierazten dute zein izango diren erderaz eta zein euskeraz. F. Esnaolak ere badaki ondo euskeraz eta elkarriketak euskeraz egin ahal izango ditugula uste

dut, hitzaldiak erderaz jarri badizkigute ere.

Pedagogi gaien antolaketa Ikastolatik atera da, eta besteena, Parrokiako Batzarretik. Biak bakoitza bere aldetik ibili dira, eta, halabeharrez, elkarrengana jo eta propaganda bien artean atera ahal izan dute, guziok poz-tu gara zerbait batera egiteko zoria izan dugunean. Izan ere, honelako herri txiki batean ezin gintezke bakoitza bere aldetik ibil, ez dugu-ta ez jenderik denetarako eta ez indarririk. Ez dut uste, ez Elkartea mailako aktibidadarik (Intxurre eta Txintxarrikorik), ez Parrokiakorik, ez Ikastolakorik, ez besterik aurrera joan daitekeenik elkar hartu gabe, neurri batean behintzat.

Lerro hauetatik, beraz, agertu nahi nuke, Eguberri arteko saio hau bukatu aurretik, aipatutako erakunde hoietaoak elkartu behar luketela elkarren asmoak mahai berean agertzeko.

Dena dela, dei egiten dizuegu guziet, bai Alegiko, bai inguruko herrietakoei, hitzaldi hauetara etortzeko, gaiak jakingarriak dira eta hizlariak iaioak nor berean.

MUSEKO TXAPELKETA

Txintxarri Elkartek, deportibo duen partetik-edo, Museko txapelketa bat antolatu du. Izenak emateko epea bukatu da dagoeneko. Gure propaganda egiten (erderaz gainera oraingoan) papera tamaina hortan gastatzen badugu, kiebra edo zerbait joko dute, berriz ere, Tolosako paper fabrikek.

MARTZELINO

Etorkizuna, elkar~lanean moldatu dezakegu.

- Gure erriaren ekonomi ta industri bideak zabaldurik, lan-toki berriak ldekiaz.

- Bakoitzaren ondasunari begiraturik, arte ta irakaskintza-lanean erriari lagunduaz.

- Zure gordailuen irabazia sendoturik, illabeteroko zozketa guztietan esku artuaz.

LAN KIDE AVRREZKIA

CAJA LABORAL POPULAR

SOCIEDAD COOPERATIVA DE CREDITO

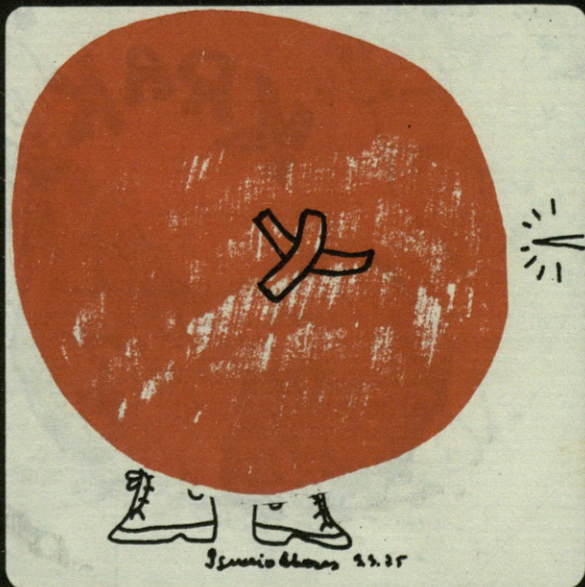
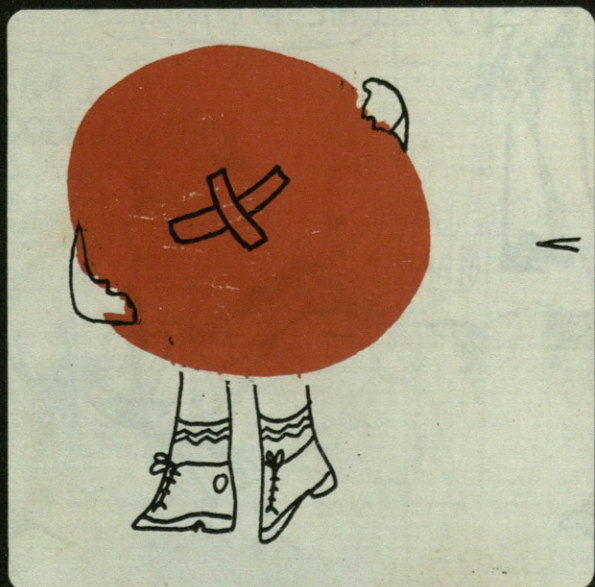
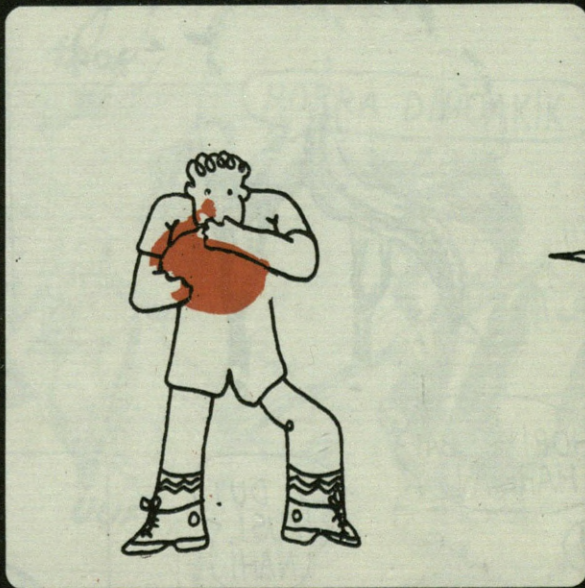
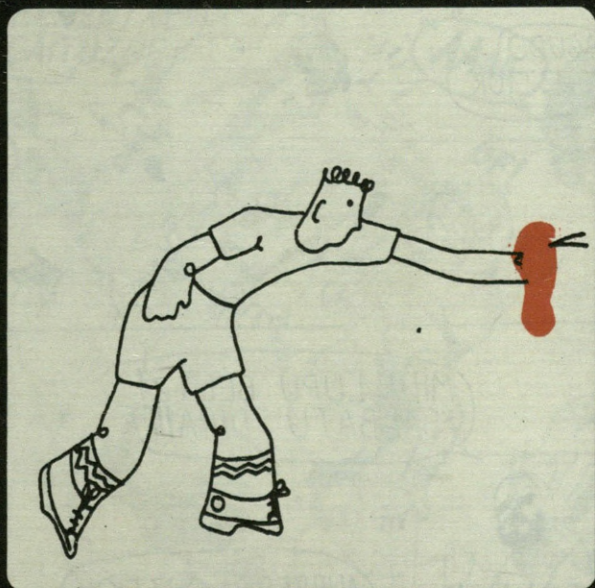
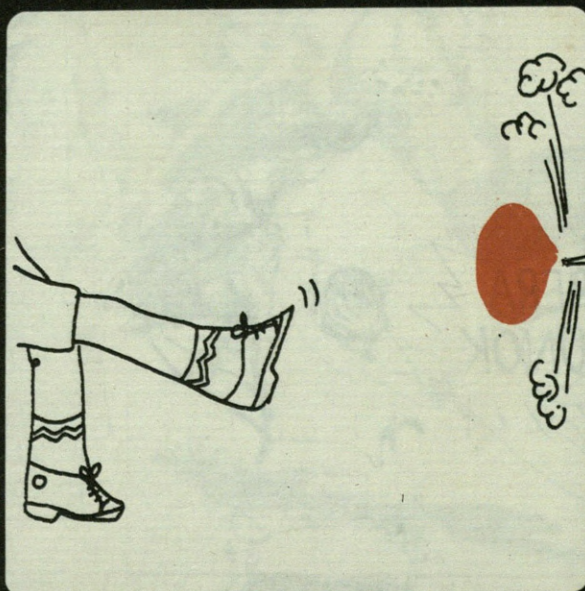
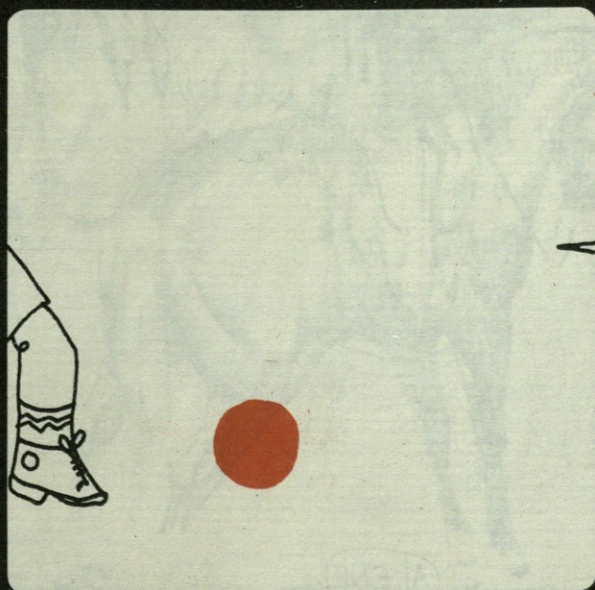
Denok elkar lanean

Lan
Kide
Aurrezkiaren

AJA LABORAL POPVLAR

Komikia

BAINA UNE HARTAN...

LURRERA
LAGUNOK

MILA LUPU BELTZI!
SALBATU DIRA!!!

HORIXE BAI
HARRIA!
ARRAIOA!
EZ DUT
IKUSI
NAHI

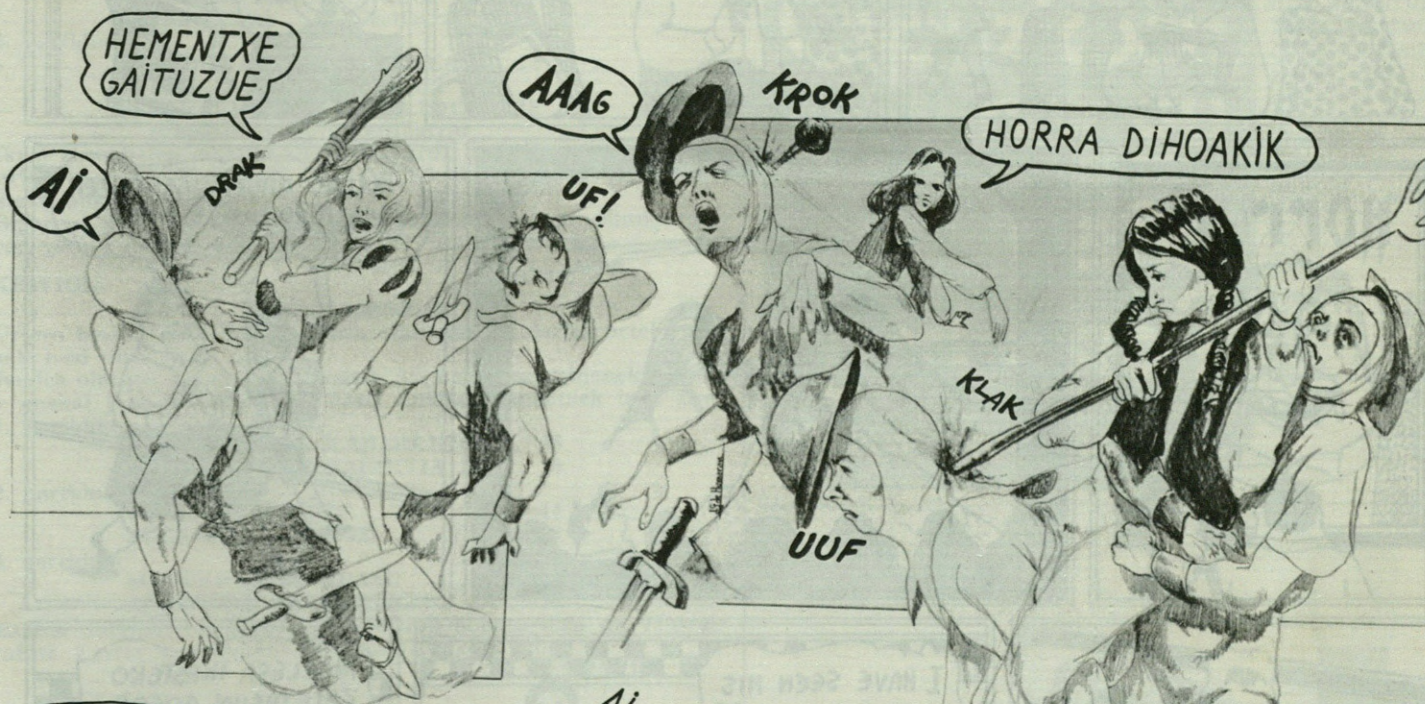

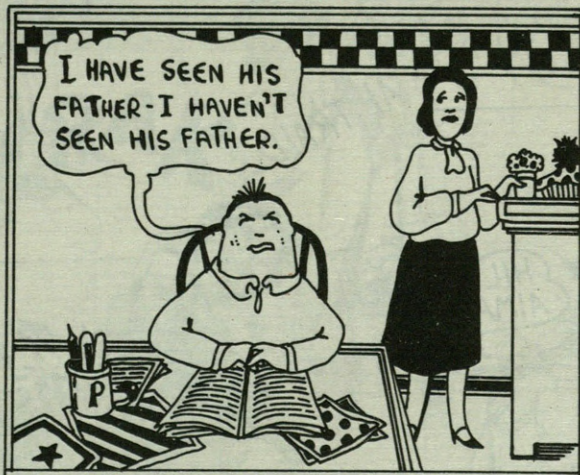
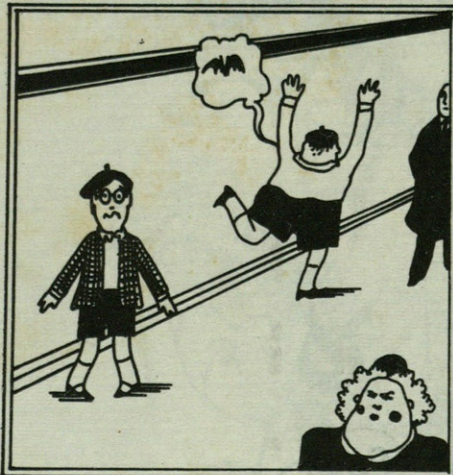
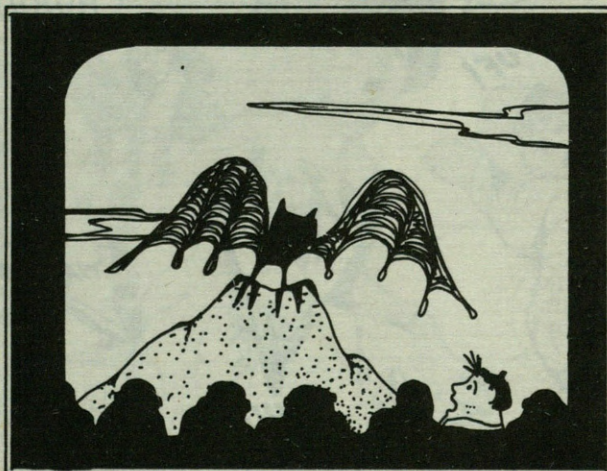
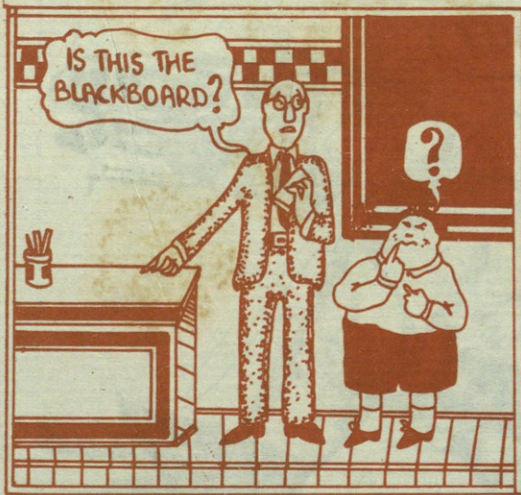
KRAK

AURRERA GUZTIOK,
HIL DITZAGUN

LEKEITIO HERRIALDEKO ESKU-PELOTA TXAPELKETA

Txapelketa hau aurtien lehenengoz egiten da eta bere asmoa zera da: datorren Bizkaiko esku-pelota txapelketarako jokalarien aukeraketa eta Lea hibai inguruko herrietan esku-pelotarako zaletasuna ez galtzea, gazteria artean batez ere.

Txapelketa honen talde eragileak herri guztietakoak dira. Talde honen buru hain ezaguna dugun Mendexako Xabier Txarkartegi jatorra da.

«Delegación de Deportes» izeneko erakundetik 25.000 pezetako laguntza pelotetan hartu dute eta baita pelotari guztien dohanezko segurantzaz lortu ere.

Eskuzko partidua bi motatakoak dira:

— Bikoteka.

— Buruz buruzka.

Bikote partiduetarako maila bi dira:

— Infantilak: 16 urte bete dutenentzat.

— Nagusiak: 17 urtetik aurrerakoentzat.

Buruz buruzko partiduetarako ez dira mailarik.

Nagusien artean 11 bikotek eta 8 banakak eman dute izena, eta 6 bikotek infantilen artean. Talde eragileak eskularien kopurua haundia dela ikusirik, denak alkarren aurka jokatu barik, eliminatoriaka jokatzera erabaki dute. Eragileen asmoa, txapelketa, Gabonetarako amaitzea da. Aurreko domekan, Urriaren 26an, hasi ziren partidua eta ondoko emaitzak egon ziren:

MENDEXAN:

1. partidua:

URKIAGA 22 - IPARRAGIRRE 14
(Mendexarra) (Ondarrutarra)

2. partidua:

KANTERO - RETOLAZA 11
(Aules.) (Amoro.)
ARRIAGA - GOIKOETXEA 22
(Gizabu.) (Mendexarra)

Lehenengo partidua, nahiz eta Iparragirrek defentsa haundia egin, Urkiaga gazteak bere zartada eta batez ere trebetasunari esker ez eman partiduari kolorerik.

Bigarren partiduan, hasieran, Retolazarena eta zela partidua eman arren (Goikoetxea gazteak huts gehiegi egiten zituen eta) jokaldi ibilian ibilian, alde batetik Retolazari eskua pikatu egin zitzaioela eta bestetik Arriaga gaztea gogortu egin zela bere pelotakidea kutsatuaz, partidua bertan behera joan zen gazteen alde.

Gizaburutar gazteak tankera oneko pelotari itxura du. Txapelketan zehar ikusiko dugu nolakoa den.

AULESTIAN

1. partidua:

GALDOS 22 - ANSOTEGI 10
(amotarra) (aulestiarra)

2. partidua:

ONAIIDIA - BENGOTXEA 22
(aulestiarra) (aulestiarra)
BARINAGA - J. URBERUAGA 18
(munitibarra) (munitibarra)

Ikusi zuen baten iritziz Galdos da buruz buruzko txapelketarako faborito nagusia. Nabarmen jokatzeko duela. Ea hurrengo batez ikusteko aukera dugun.

Bigarren partidua estu baino estuago izan zela, eta eliminatoria aidean geratu da birarako partidurarte.

LEKEITION

Txisterra partidua

Urtero bezala. Lekeitioko txisterra eskolako jokolarien arteko partidua hasi dira.

Jendea ohitura denez eurrez joaten da. Lekeitiar gehienek gogoko dute euskal joko hau. Urriaren 26ko emaitzak honetxe izan ziren

1. partidua:

EIZAGIRRE - SOLABARRIETA 25
IZURIETA - ZARRAGOITIA II 18

2. partidua:

PLAZA - URRESTI 14
ZUGAZAGA - GOITIZ 25

3. partidua:

MARURI - LANDABASO 30
ARRASATE - MAGURERI 16

Esaten dutenez, Landabaso ondo baino hobeto hasi da. Horrela jarraituz, Laster Gernikako frontoian ikusiko dugu.

LEKEITIARRA

bztan

ELIZONDOKO FERIAK

Urriko 24ean ospatu dira Elizondoko feria famatuak. Denbora batez feria hauek hiru egun irauten zuten baina orain egun bat bakarra izaten dugu eta hau ostiralarekin. Gure haurtzaroan ere feriek indar haundia zeukaten eta hiru egunetan jendea ere puztuta zebilen, hemen biltzen zirelarik Baztan, Bidasoa, Ultzama, Auritz, Iruñe aldekoak eta mugaz-bestaldeko anaia euskaldunak ere. Denbora hartan feriak arrakasta izugarria izaten zuen eta orain bezala ostirala izaten zen egunik haundiena. Azienta ugari klasean klasekoak, nekazariak behar zituzten lanabesak, azienten kaprestuak, haizkora, aitzur eta gainerakoak. Hortaz landara karrika guzia saltzailaz beterik mota guztietako salmentak egiten zituztela. Larunbata izaten zen etxekoandreen eguna eta orduan egiten zituzten beren erosketak, arropak, zapatak eta behar ziren guztiak, holaxe etxea gauzez ongi horniturik egon zedin eta familiarak ere negu gogor eta bortitzaren beldurrik gabe etxean lasai lasai eta deuseren eskasirik gabe negua pasa zezan.

Baina feriaren izena oraindik ez baita suntsitu, orai ere yende aunitz biltzen da Baztango hiri nagusian. Urtero bezala hemen ikusi ditugu Bidasoa, Ultzama, Lapurdi eta Baxenabarreko anaia euskaldunak, denak Elizondora etorriak feria ikusi bidenabar egun goxo bat pasatzera baztandarrekin bat eginik, gisa hortan anaien arteko lokarriak sendo iraun dezaten.

Aurtien egin den merkaturik haundiena izan da feria egun hau. Iruñe eta Baztango tratulariek azienta ederra erakutsi dute eta izan omen dira sal-erosketak ere. Baita azkenengo urte hoketan bezala ere makinari berri aunitz agertu dute; belar ebakitzekoak, lur iraultzekoak eta abar. Moda xaharreko lanabesak ere baziren salgai, eskuz egiten diren gauzak egileek berak ekarriak saltzera, hala nola haizkora, nabal, mandoen kaprestuak eta abar.

Azienten salmentaren sal-neurria edo prezioa holaxe ibili omen zen:

Pezta bakarrak

Aintzinerako behiak beren aratxearekin ... 50.000-65.000

Aintzinerako behiak «gorri» edo «suizoak» ...	42.000-58.000
Mige ernariak ...	36.000-40.000
Esne behiak 20-30 litro esne ematen dutenak ...	48.000-63.000
Esne behiak 20 litrotaraino ematen dutenak ...	39.000-46.000
Mige «Holandesak» ernariak ...	35.000-44.000
Gerenuak ...	75.000-95.000
Behor ernariak ...	45.000-70.000
Urteko pottokoak ...	15.000-18.000
Mandoak ...	22.000-32.000
Astoak ...	7.000-9.500

—oO—

Igaz bezala eta aintzineko urte hoietan bezala aurtengo ferietan ere bertsolari besta ederra egin dugu. Dударik gabe egun hau izaten da urtean den egunik egokiena eta aproposena bertsolarietako eta hala ikusi dugu Antxitoneko trinketea teitaturaino bete. Lau koblari genituen eta lauak lehenbiziko mailakoak: XALBADOR, MATTIN, AZPILLAGA eta LAZKAO-TXIKI. Ordu terdiko kantaldia eginik gure bertsolariak erakutsi daukute beren balioa zenbaterainokoa den. Yendea loriaturik egona da eta esku-zarta beroekin agertu ere bihotzaren bozkarioa.

Aurtengo feria eguna eguraldi ederrarekin ospatu da, hego-aizea edo aizegoa, baztandarrak erraten duten bezala eta eguzkiak ere berotzen zuela, giro ederra, bai yendearentzat, zitua ontzeko eta bai ihizilarentzat ere urriko azkenengo egun hoketan uso pasa haundia izan delakoz eta probetxuzko lana egin dutelakoz. Urriko hilabete honek denetarik izan du, elurra eta hotza hilabetearen hasmentan eta eguraldi ederrak eta aizego bero akaballan.

Urriko feriak joan dira eta orai gain-behera negu aldera.

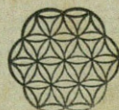
M. IZETA

hortik datorkio izena, hau da, kabau baten ondoan dagoelako.

Arratoiaren zabalkuntzaren arrazoiak? Orain arte arratoiaren jan-leku eta bizilekuak kabauak izan dira, baina orain, kabauak (zarama-tokiak) Gardata hauzora eroan dituzte, Lekeitioko kaskotik kilometro batetara gutxi gorabehera. Jakina, arratoiak janari barik geratu dira, zeren heuren janari nagusia kabauetan botatzen zuten, kabauetako hondakinak ziren. Beraz, jan bila herriara etorri dira eta, esan duguenez, kale asko arratoiez josirik dago. Honelako gauzak Udalariek ez diote mesede handirik egiten, zeren, denok dakigun bezala, arratoiak toki zikinetan ibiltzen dira. Arratoiak direla-eta, beste gauza barregarri bat ere gertatu da. Hauzoz batzuetako mutilen artean arratoiaren ehiza-txapelketa bat sortu da. Oraingoan, bada 20 arratoi hil duenik. Ea mutilok, txapeldun nor gelditzen den...!

Benetan hartuta, ea arazo honi konponbide bat topatzen zaion!

LEKEITIARRA

lekeitio

ARRATOIEN ZABAL-KUNTZA

Orain dela denbora gutxirarte Lekeitioren ez zen arratoirik ikus-

ten toki ezagun batzuetan izan ezik. Aspaldion kale gehienetan izugarritzko arratoiak ikusten dira. Jendea arduratuta dabil. Orain arte zaramak botatzeko toki jakin batzuk egon dira. Toki horreik itsas-bazterretan izan dira eta «kabau» izenez jendeak eza-gutzen izan ditu. Lekeitioko «kabaua dantza-leku» ospetsuari

Gipuzkoan,
nor gu
baño
gertuago?
91 etxe zuretzat urbillago

Izan ere, Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa etxe au duzue Gipuzkoako Kutxetan leenengoa.

Orregatik, gipuzkoarren zerbizurako beti gertu eta prest egotera beartuak gauzak. Auxe da gure egitekorik nagusiena, orretarako sortu zan, batipat, Caja de Ahorros

Provincial de Guipúzcoa 1896 urtean. Gipuzkoarren kutxa duzue Caja de Ahorros Provincial de Guipúzcoa, Baduzu arrazoirik, beraz, gurekin elkarturik jarrai dezazun. Utzi ezazu zure ueste osoa Gipuzkoan leenengoa duzun Kutxa etxe ontan.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

JA. ARZE:

HOLANDATIK USURBILEN BARRU

J. R. BELOKI

Iñoz ezkoa baino berandukoa hobe bada, elkarrizketa batetik jaso ditudan hitzok balioaren bat badukete. Bestalde, berriz, bi hilabete berantago bagabiltza ere, lehenak gura bere berri ematen. Zeren? Ja. Arzek kontu bezagu.

—...?

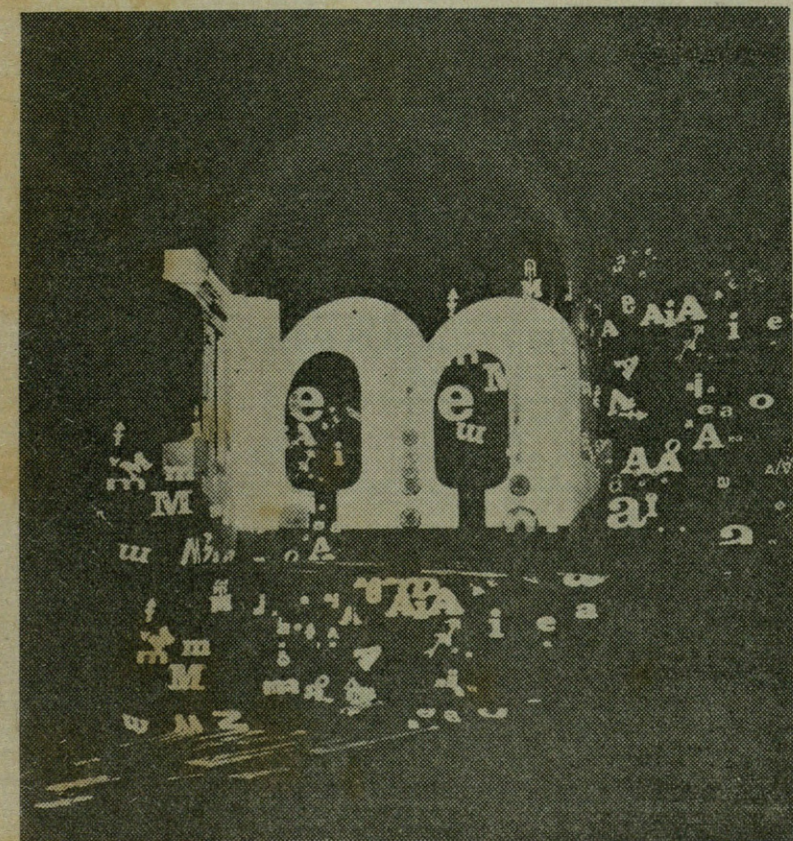
—Ba, orain dela seiren bat hilabete eskutitz bat hartu nuen Holandatik. Amsterdam-en egitera doazen «poesi konkretuaren» Archivo Nacional batera ea nere lanak bidaliko nituen, eskatzen zidaten. Nere lanaren eta zuzenbidearen berri nondik nora

honen zabalearen eta goi mailaren frogarik eman behar balitz, poesia era honen egile zenbaiten izenak ekar genitzakegu honera: ruggero bianchi (italiarra), augusto de campos (brasildarra), anthony figallo (australarrarra), ludo frateur (belgikatarra), bela kolarova (txekoslovakiarra), richard kostelanetz (u.s.a.-rra),

gerrate baten ondorenean. Giro hau, joseani, gaur egun-eta noizdanik? Usurbilko dema plazan aurkitzen den harri koskor handia baino pisutsuagoa egin zitzaion. Hankak astindu eta aldegin zuen. Erdi haserre edo haserre ta erdi, nahi bada. 20 urteko «gazte kezkatua» Suezi, Londres, Portugal eta Salamanca aldetatik ibilli zen. Lau urte luze eta zabaletan. Arik eta —nork daki zergatik?— berriro ere etxeko bideari heldu, ama Benitari eta aita Anastasiori barkapena eskatu, eta sortetxean bizitzea erabaki zuen arte. Behin hemen, zenbateraino Etxalarko usoak, Getariako portua, Baztango lurraldeak, bertsolarien bertso eta ateraldiak..., eta beste milaka gauza ere bere barrenean zituela konturatu zen eta kontu guzti hoiekin eta beste milarekin hiru liburu argitara ditu, poesia: **ISTURITZETIK TOLOSAN BARRU, LAINO GUZTIEN AZPI-TIK... ETA SASI GUZTIEN GAI-NETIK...** Honetaz landa, txalaparta modan jartzen eragin handia izan du bere anaia Jesusekin. Eta honekin eta Mikel Laboarekin (Ez dok Hamairurenak aldeginaz gero) entzun-ikuskariak muntatzen ditu (azkena, **IKIMILIKILIKLIN** delakoa). Ah! Eta harakin da, Ogibidez: bizibeharra!

ja. arze: «Mattinek behin esaten zuen bezala: Aberatsak ez gara dirua galtzeko. Alegia, alferrik galtzeko. Orain artean, liburuak argitaratzeko dirua jarri didanak, nahiko utzi dit. Ez da berez nere borondatearen kontua. Gehien bat diru kontua dela, esan beharko nuke. Oraintxe bertan izango nituzke beste liburu bat osatzeko (eta argitaratzeko haina poema eskuarte, bainan... Berriak ateratzen hasi aurretik, bazeukeat lanik zaharrak saltzen».

—o0o—

lortu zuten ezin bururatuz harritu nintzen, Dena dela, bidali egin nizkien neure lanak. Eta handik gutira, beste eskutitz baten bidez, Utrecht eta Rotterdam hirietan, bietan batera, egitekoa zen mundu guziko poesi konkretuaren erakusketa baten berri ematen zidatenarekin bat, zerbait bidaltzeko erregua luzatzen zidaten. Nik obra dexentea bidali nien, hau da: berrogei eta hamarren bat argazki Antton Elizegirekin batean eginak. Nik egin dudaren adierazpen on xamarra bidali niela, uste dut.

Uztailaren 11tik Abuztuaren 11ra ospatu da erakusketa hau lehen aipaturiko Holandako hiri bietan. 156 poeta izan dira, guti gora behera, beren lanak bertan erakutsi dituztenak. Munduko bazter guzietarikoak. Erakusketa

liliane lijn (inglesa) etab. luzea, hauen artean, poesia mota honen ezagutzailearentzat izen oroigarri hau ekar ditzakegularik, baita: alain arias-misson, carlfriedrich claus, kitasono katúe, arrigo lora-totino, shohachiro takahashi, jiri valoch, paul de vree, g.j. de rook, herman de vries... Gure basenland-dik, ja. arze. Erakusketa honek argitara duen katalogotik atera dugu horri honetan bertan jarri dugun gure poetaren lana: «sendia 1» (een studie over incest) foto 5 (female).

ja. arze 1939ko urte famatuan jaio zen, hain famatua ez den (eta, batez ere, ez zen Usurbilko herrian. Garai haietan (horietan, hobe) Usurbilek 2,300 biztanletik behera zuen. Herriska bat. Nekazari giro bete-betean. Eta

Ja. Arzek lortu berri berria du etxe bizitza bat, 35 urtetan ehuneko 240 hazi dan Usurbilen. Kalexar-en hartu du. Holandatik esango digute hurrengo urtean Usurbilko Kalexarren egiten diren poesien balioa. Ordurarte!

POESIA KONKRETUA

A.—Definizio gisa:

—Poesia konkretua poesia esateko eta idazteko beste era bat da. Zaila definitzen. Hortan dabiltzanak ere ezin dute bat egin bera definitzen. Izen asko eman zaizkio: ikusteko poesia edo poesia bisuala, poesia konkretua, poesia fonetikoa, poesia esperimental... Ohizko, ohiturazko idazteko era hori alde batera utzi eta beste era batzuk bilatu dituztenen... lana dela poesia konkretua, esan genezake. Batzuek idazteko era tratatzen dute, beste batzuek, esateko era, hau da, hotsari garrantzi gehiago ematen diote idazteari baino eta hauek egiten duten poesiari poesia fonetikoa deitzen zaio. Beste batzuek marrazki gisan idazten dute, askotan jakiten ez delarik poesia hala marrazki lana den ere. Beste batzuetan ez da jakiten poesia lana hala musika lana den... eta alderantziz.

B.—Kondaira modura:

—Era honetariko zenbait gauza lehenago ere egiten zen: hau da, Gotiko garaian letrak berak idazteko era, Indian egiten den animalia edo pertsonen formatako idazkera, eliz paretetan ikusten diren idazkiak, gure hilarri zaharretan erabiltzen zen grafismoa bera... Guzti hauek ba dute antzik eta zerikusirik poesia konkretuaz, nahiz eta gaurko egunetan egiten dena, kontzeptu aldetik-eta, hauekin ia-ia zerikusirik ez duena izan. Salto ikagarria eman da, noski, horiekin gonbaratzen baditugu...

Mugimendu hau, esan genezake, Italian faxismo garaian egin ziren kartel eta posterekin hasten dela, esan genezake, indarririk handiena Brasilgo NOI GRANDES taldeak damaiola. Sueziako poeta batek eginiko manifesto bat ere sorreran bertan jarri behar dugu. Dadaistak ere ezingo ditugu ahaztu. Benetazko indar hartzea, bainan, gure egunetako kontua dugu. Gure artean ere ari da. Lekuko Alianza Editorial-ek berriki atera duen antologi gisako liburuskak (nahiko eskasa, bestalde...) Utrecht eta Rotterdameko Erakusketaren katalogoak erreparatuz, ikusgarritzko mugimendua hartu duena, garbi dago. Bestalde, bistan da, poesia era honen egileak, lege nagusi bezala, askatasun osoz jokatzeara dutela.

D.—Ja. Arze mugimendu honetan...

—Nik neuk bi eratara egiten dut neure poesigintza: ezkerretik eskubira idatziz —era klasikoan, tradizionalan—, nahiz eta era honetan ere saiatzen naizen esperimentazio lanetan, eta, beste era honetara, poesia konkretuan, ba, horrela, zer esango dizut, zeure burua, zeu zaren guztia paper zuri eta hutsaren —zuri-zuri eta huts-hutsaren— aurrean ikusten duzu eta... zer dalata hasi behar dut ezkerretik eskubira idazten eta ez goitik behera edo punta batetik bestera edo... nik dakit nola... Hutsune horren aurrean nik neure historia aztertzen dut, hau da, ikasi ditudan gauza guztiak zalantzan jartzen ditut, zergatik?, galdetzen dut, zergatik paper batean idatzi, zergatik paper zurian edo berdean edo orian, zergatik makinaz, zergatik ordena batean, zergatik liburu itxuran... urrats guztiak zalantzan jarri...